

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**NÁSILNÁ KRIMINALITA A JEJÍ PŘÍČINY V ČR A
JIHOČESKÉM KRAJI**

Autor práce: Monika Rusňáková

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: prezenční

Vedoucí práce: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2018

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce doc. JUDr. Romanu Svatošovi, Ph.D.,
za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

RUSŇÁKOVÁ, M. Násilná kriminalita a její příčiny v ČR a Jihočeském kraji : bakalářská práce. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2018. 70 s. Vedoucí bakalářské práce : doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Klíčová slova: agrese, násilí, trestná činnost, násilná kriminalita, příčiny kriminality, prevence kriminality

Bakalářská práce se zabývá nejzávažnějším typem kriminality, a to násilnou kriminalitou. Zkoumá problematiku násilné kriminality, její příčiny a prevenci. V úvodu je definováno základní pojmosloví této problematiky jako kriminologie, kriminalita, agrese, násilí. Dále je detailně popsán stav, struktura a dynamika násilné trestné činnosti v České republice a v Jihočeském kraji. Velká část je věnována příčinám vzniku násilné kriminality z několika úhlů pohledu. Další důležitá část pojednává o kontrole této kriminality. Ta popisuje způsob, jak co nejefektivněji zabránit násilným trestným činům.

ABSTRACT

RUSNÁKOVÁ, M. Violent Crime and its Causes in the Czech Republic and the South Bohemian Region : Bachelor thesis. České Budějovice : The College of European and Regional Studies, 2018. 70 p. Supervisor : doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Key words: aggression, violence, criminology, crime, violent crime, causes of crime, crime, prevention...

This bachelor thesis deals with the most serious type of crime, namely violent crime. It examines the issues of violent crime, its causes and prevention. The basic terminology of this topic including criminology, criminality, aggression and violence is defined in the introduction. The state, structure and dynamics of violent crime in the Czech Republic and in the South Bohemian Region are then described in detail. A large portion is devoted to the causes of violent criminality from several points of view. Another important section deals with controlling this type of crime. In it, the way in which violent crime can be most effectively prevented is described.

Obsah

ÚVOD	8
1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	9
2 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ NÁSILNÉ KRIMINALITY	11
2.1 Pojem kriminologie	11
2.2 Pojem kriminalita	12
2.2.1 Kriminální fenomenologie	12
2.2.2 Kriminální etiologie	13
2.3 Pojem násilí	14
2.4 Pojem agrese.....	15
3 NÁSILNÁ KRIMINALITA	16
3.1 Pojem.....	16
3.2 Právní zakotvení	17
4 FENOMENOLOGIE NÁSILNÉ KRIMINALITY	22
4.1 Stav kriminality	22
4.2 Úroveň kriminality	27
4.3 Struktura kriminality	30
4.4 Dynamika kriminality.....	33
5 ETIOLOGIE NÁSILNÉ KRIMINALITY	36
5.1 Biologické teorie	36
5.2 Psychologické teorie.....	37
5.3 Socio-kulturní vlivy.....	38
5.4 Vliv rodiny	39
5.5 Normy chování platné ve společnosti	39
5.6 Vliv masmédií	40
6 KONTROLA NÁSILNÉ KRIMINALITY	41
6.1 Trestní represe	41
6.2 Prevence násilné kriminality	45

6.2.1	Sociální prevence	46
6.2.2	Situační prevence	47
6.2.3	Viktimologická prevence	48
6.2.4	Primární prevence	49
6.2.5	Sekundární prevence	50
6.2.6	Terciální prevence	50
7	VÝZKUMNÁ ČÁST	51
7.1	Dotazníkové šetření	51
7.2	Zhodnocení dotazníkového šetření	60
	ZÁVĚR.....	62
	Seznam použitých zdrojů	65
	Seznam tabulek a grafů	67
	Přílohy	68

ÚVOD

Násilí je fenomén, který je spjat s lidskou civilizací pevným poutem. Právo silnějšího, války, terorismus, vraždění, znásilňování, domácí násilí. Násilí nás obklopuje každý den především prostřednictvím médií. Násilná kriminalita přímo ohrožuje lidský život a zdraví, nejdůležitější společenskou hodnotu. Vyvolává tedy ve společnosti pocity strachu a obavy. Jelikož se jedná o nejzávažnější typ kriminality, je potřeba ji regulovat, zejména proto, že brutalita a surovost útoků stoupá.

Násilná kriminalita je součástí obecné kriminality. Dle dostupných oficiálních policejních statistik zaujímá jen malé procento z celkové kriminality, avšak je třeba jí věnovat značnou pozornost, jelikož ohrožuje život a zdraví, nejzákladnější lidská práva. Do této kriminality patří trestné činy obsaženy v zákoně č. 40/2009 Sb. trestní zákoník ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní zákoník“ nebo „TZ“) jako vražda, zabití, loupež, vydírání, úmyslné ublížení na zdraví a podobně. Násilím se zabývá několik vědních oborů, především kriminologie a kriminalistika.

Hlavním cílem práce je zpracovat ucelené informace o násilné kriminalitě, charakterizovat základní pojmy týkající se této problematiky a zaměřit se na fenomenologii, etiologii a kontrolu násilné kriminality. Vedlejším cílem je zjistit index násilné kriminality v České republice a porovnat jej s indexem násilné kriminality v Jihočeském kraji. Praktická část této práce je realizována prostřednictvím dotazníkového šetření s prvotním cílem zjistit povědomí společnosti o této problematice.

1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Hlavním cílem práce je zpracovat ucelené informace o násilné kriminalitě. Vedlejším cílem je zjistit index násilné kriminality v České republice a porovnat jej s indexem násilné kriminality v Jihočeském kraji. Praktická část této práce je realizována prostřednictvím dotazníkového šetření s prvotním cílem zjistit povědomí společnosti o této problematice. Cílů bude dosaženo analýzou odborné literatury a analýzou policejních statistik.

V první kapitole se práce zaměřuje na vymezení základních pojmů, které jsou nezbytné k pochopení problematiky násilné kriminality. Mezi tyto pojmy patří kriminologie, kriminalita, násilí a agrese.

Další kapitola se věnuje násilné kriminalitě, její charakteristice a právnímu ukotvení v trestním zákoníku. Úkolem této kapitoly je přiblížit čtenáři násilnou kriminalitu. Jelikož násilné trestné činy nejsou uvedeny v ucelené skupině, můžeme se s nimi setkat skoro v každé hlavě zvláštní části trestního zákoníku. Pro upřesnění je zpracován výčet těchto trestných činů.

Třetí kapitola pojednává o fenomenologii násilné kriminality. Jsou zde charakterizovány všechny ukazatele násilné kriminality - stav, míra, struktura a dynamika. Je zjištěn a porovnán stav, index a struktura násilné kriminality pro rok 2017 v celé České republice a v Jihočeském kraji, dále je popsána dynamika násilné kriminality. Tato kapitola čtenáři přiblíží poznatky o tom, v jakých krajích se nejčastěji páchají násilné trestné činy, jaké činy to jsou a jaké kraje jsou nejvíce zatíženy násilnou kriminalitou.

Následující kapitola se zabývá etiologií násilné kriminality, to znamená, že se snaží objasnit příčiny páchání této kriminality. Práce řeší problematiku tří hlavních teorií příčin páchání trestných činů, a to biologickou, psychologickou a socio-kulturní. Mezi další důležité vlivy patří především rodina a normy chování platné ve společnosti.

Poslední teoretická kapitola charakterizuje kontrolu kriminality, jejíž cíl je udržet kriminalitu v určitých mezích, které jsou pro společnost přijatelné. Tvoří ji dvě strategie, trestní represe a prevence. Represe nastupuje po spáchání trestného činu, kdežto prevence se snaží o předcházení vzniku trestných činů.

V praktické části bakalářské práce je použita kvantitativní metoda výzkumu, dotazníkové šetření. Cílem je zjistit povědomí lidí o násilné kriminalitě. Jestli se lidé cítí bezpečně, zda se setkali s násilnou kriminalitou osobně, znají pachatele či oběť násilného trestného činu a také v jaké míře jsou spokojeni s prevencí násilné kriminality.

2 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ NÁSILNÉ KRIMINALITY

Pro pochopení problematiky násilné kriminality je potřeba na počátku charakterizovat základní pojmy, které se budou nadále v práci vyskytovat. Mezi tyto pojmy patří kriminologie, kriminalita, násilí a agrese.

2.1 Pojem kriminologie

Pojem kriminologie lze odvodit od latinského *crimen* – zločin a řeckého *logos* – zde ve smyslu učení, tzn. učení o zločinu.¹

Základním úkolem kriminologie je pokusit se nalézt odpověď na otázku: „Proč dochází k páčání trestné činnosti a jak jí předcházet?“ Za tímto účelem získává relativní poznatky o kriminalitě a jejích souvislostech, zjišťuje příčiny kriminality na základě analýzy těchto poznatků a doporučuje efektivní opatření, aby se odstranily zjištěné příčiny, případně eliminovalo jejich působení.²

Kriminologie je pedagogická disciplína a tvoří samostatný vědní obor, neboť má vlastní předmět zkoumání (kriminalitu, pachatele kriminality, oběti kriminality, kontrolu kriminality) a vlastní metody zkoumání (např. kriminologické prognózy, metoda fiktivních soudů aj.).³

Je také třeba říci, že kriminologie je naukou multidisciplinární, interdisciplinární a empirickou. To znamená, že integruje poznatky a vychází z jiných oborů, má vazbu na trestní právo, kriminalistiku, penologii, psychologii, soudní psychiatrii apod. Poznatky kriminologií získané se dají přezkoumat, na rozdíl od normativních věd, jako je např. trestní právo.⁴

---

¹ KUČHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha : C.H.Beck, 2005. str. 1.

² SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012. str. 18.

³ SVATOŠ, R. *Základy kriminologie a prevence kriminality*. České Budějovice : VŠERS, 2009. str. 11.

⁴ KUČHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha : C.H.Beck, 2005. str. 1.

2.2 Pojem kriminalita

Kriminalita patří mezi hlavní předměty, které kriminologie zkoumá. Pojem kriminality není jednoznačný a existuje hned několik definic kriminality. Kriminalitou neboli zločinností rozumíme⁵

- Sociálně patologické jevy (nejobecnější pojetí)
- Jednání posuzované jako trestné činy (legální neboli juristické pojetí)
- Jednání odchylné, deviantní (sociologické pojetí)

V evropských zemích je tradičně kriminalita ztotožňována s trestnou činností (např. statistiky kriminality), tudíž je upřednostňováno legální pojetí kriminality.⁶ Toto pojetí se bude používat i v této bakalářské práci. Kriminalita je souhrn trestných činů na určitém území za určité období. Jelikož se kriminologie nezabývá pouze trestnými činy, ale i jinými nežádoucími jevy, je potřeba definovat i tyto.

Delikvence je širší pojem nežli kriminalita. Vedle ní zahrnuje i činy jinak trestné (spáchané osobami mladšími 15 let a osobami nepřičetnými) a dále přestupky.

Negativní společenské jevy jsou jevy, které se odchyľují od uznávaných norem a hodnot společnosti, ale nejsou platným právem sankcionovány. Patří sem např. prostituce, hráčství, sebevraždy, alkoholismus, nealkoholová toxikomanie atd.⁷

Protispoločenské jednání je pojem nejširší, který v sobě zahrnuje jak kriminalitu, delikvenci, tak negativní společenské jevy.⁸

2.2.1 Kriminální fenomenologie

Kriminální fenomenologie je jedním z předmětů zkoumání kriminologie. Úkolem tohoto předmětu je získávat poznatky o kriminalitě, o její kvantitativní stránce (stavu kriminality), kvalitativní stránce (struktura kriminality) a dynamice kriminality.

Stav kriminality

Stav neboli rozsah kriminality je kvantitativní údaj o kriminalitě. Je zpravidla uváděn každoročně absolutním počtem Policíí ČR evidovaných trestných činů, dále

⁵ SVATOŠ, R. *Základy kriminologie a prevence kriminality*. České Budějovice : VŠERS, 2009. str. 15.

⁶ HOLCR, K., a kol. *Kriminologie*. Praha : Leges, 2009, str. 11.

⁷ SVATOŠ, R. *Základy kriminologie a prevence kriminality*. České Budějovice : VŠERS, 2009. str. 15.

⁸ ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*, díl 1. Obecná část. Praha : Policejní akademie ČR. 1994. str. 4.

počtem trestných činů objasněných, to jsou takové činy, u kterých byl pachatel zjištěn či znám, dále pak počtem tzv. známých pachatelů a zvláště počtem pachatelů z řad žen, dětí, mladistvých a recidivistů.⁹

Struktura kriminality

Struktura kriminality vyjadřuje kvalitativní stránky kriminality. Struktura kriminality může být určována různými kritérii. Může se jednat o členění podle jednotlivých paragrafů trestního zákoníku, podle osoby pachatele, osoby poškozeného, podle kriminalistických kritérií a jiných.¹⁰

Dynamika kriminality

Dynamika neboli vývoj trestné činnosti se zabývá trestnou činností v pohybu a změně v průběhu určité doby na určitém území. V rámci dynamiky kriminality jsou používány pojmy tendence nebo trend kriminality. Poté hovoříme o stagnaci kriminality, klesající nebo stoupající tendenci (trendu) kriminality. Sledování dynamiky kriminality má význam zejména pro předvídaní budoucího vývoje kriminality.¹¹

2.2.2 Kriminální etiologie

Kriminální etiologie je dalším předmětem zkoumání kriminologie. Ta se zaměřuje na vysvětlování kriminogenních (rizikových) faktorů a situací, příčin a okolností kriminality.¹² To znamená, že se snaží objasnit, jaké jevy můžou vyvolat nebo usnadnit páchaní trestné činnosti.

Příčiny kriminality

Za příčinu kriminality lze považovat takový jev, který může v konkrétním případě vyvolat záměr, pohnutku, motivaci spáchat trestný čin u úmyslných trestných činů nebo které vyvolávají nezodpovědnost u nedbalostních deliktů.¹³

---

⁹ ZOUBKOVÁ, I. a kol. *Kriminologický slovník*. Plzeň : Aleš Čeněk, s.r.o., 2011. str. 159.

¹⁰ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, s.r.o., 2012. str. 34.

¹¹ SVATOŠ, R. *Základy kriminologie a prevence kriminality*. České Budějovice : VŠERS, 2009. str. 19.

¹² ZOUBKOVÁ, I. a kol. *Kriminologický slovník*. Plzeň : Aleš Čeněk, s.r.o., 2011. str. 89.

¹³ ZOUBKOVÁ, I., MOULISOVÁ, M. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha : Armex Publishing s.r.o., 2004. str. 14.

Podmínky kriminality

Za podmínku lze považovat zejména situace (okolnosti), které usnadňují příčině její působení. Mezi příčinou a podmínkou není vzájemně se vyučující vztah. Existuje mezi nimi plynulý přechod a vztah vzájemně se podmiňující.¹⁴

2.3 Pojem násilí

Problematiku násilí řeší mnoho vědních oborů. **Sociologie** charakterizuje násilí jako sociální jev vyvolaný sociálními procesy. **Psychologie** chápe násilí jako patologický způsob integrace konkrétního jedince (skupiny) s okolím agresivním nebo manipulativním způsobem. **Kriminologie** vymezuje násilí jako agresi v užším pojetí, tedy útok na fyzickou nebo psychickou integritu člověka ve smyslu úmyslného užití násilí (pohrůžky) vůči jiné osobě (dle motivace – nepřátelství, např. vražda ze msty, instrumentální – slouží dalšímu účelu, např. loupež). Poslední pohled na násilí je **laický**, ten říká, že násilí je násilí vůči osobě, věci nebo sobě samotnému.¹⁵

V českém právu se nesetkáme s přesnou definicí pojmu násilí, i když je obsažen přímo v některých ustanoveních trestního zákoníku (např. § 119 TZ). Násilí je u řady trestných činů **alternativním znakem** (např. TČ výtržnictví dle § 358 TZ) nebo **znakem kvalifikované skutkové podstaty** (např. TČ únos dle § 200 odst. 4 písm. a) TZ), a též trestné činy, jež bývají často spáchány násilným způsobem, i když užití násilí nebo pohrůžka násilím znakem příslušné skutkové podstaty **nejsou** (např. TČ vzpoura vězňů dle § 344 TZ).¹⁶

Různé teorie si kladly a stále kladou za cíl vysvětlit původ násilného chování. Biologicky orientované teorie vysvětlují násilné a agresivní chování biologickými predispozicemi člověka, jako jsou geny, hormony, neurotransmitery apod. Psychologicky orientované teorie naproti tomu hledají příčiny násilného chování především v poruchách osobnosti, ve faktorech, jako je předvědomí, nevědomí, v poruchách poznání či emocí. Některé tyto teorie chápou násilné jednání jako tendenci či sérii tendencí reflektovaných v chování či fantaziích, které jsou cílené na ublížení, zničení či ponížení jiných lidí. Násilí je vysvětlováno často jako reakce na frustraci či jako vyústění pocitů nenávisti. Psychologické teorie neopomíjí také instrumentální násilí (násilí za účelem dosáhnutí

---

¹⁴ ZOUBKOVÁ, I., MOULISOVÁ, M. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha : Armex Publishing s.r.o., 2004. str. 14.

¹⁵ SVATOŠ, R. *Základy kriminologie a prevence kriminality*. České Budějovice : VŠERS, 2009. str. 51.

¹⁶ SVATOŠ, R. *Kriminologie ve světle nového trestního zákoníku*. České Budějovice, 2010. str. 72.

určitého cíle) či defenzivní násilí (člověk jedná násilně, pokud se cítí být napadán nebo utlačován). Sociologicky orientované teorie pak přisuzují význam hlavně okolí, ve kterém se jedinec nachází, společnosti, kterou je součástí, kultuře, rodině a dalším skupinám a institucím. V sociologických teoriích je násilí také často chápáno jako součást sociální změny.¹⁷

2.4 Pojem agrese

Agresi rozumíme destruktivní chování, které směřuje k fyzickému (brachiálnímu), slovnímu (urážka, pomluva) nebo symbolickému (pomocí gest) útoku vůči jinému jedinci (předmětu).¹⁸

Nejčastěji se agrese rozděluje na instrumentální a emocionální. Instrumentální agrese je prostředkem, jak dosáhnout vnějšího cíle. Je-li přitom zraněna jiná osoba, pak jde o sekundární efekt. Použití instrumentální agrese je založeno na předem připraveném plánu a na úvahách o možných variantách průběhu jednání. Emocionální agrese je charakteristická přítomností silné negativní emoce, většinou hněvu, a agrese není prostředkem, ale cílem sama o sobě.¹⁹

Z praktického hlediska se agrese dělí na přímou a nepřímou agresi a na verbální a fyzickou agresi. Člověk může někoho napadnout přímo fyzicky (např. kopnutí = přímá fyzická agrese) nebo přímo verbálně (např. nadávky, zesměšňování = přímá verbální agrese). Agrese bývá také nepřímá a to tehdy, jestliže se člověk obává trestu za agresi přímou nebo jestliže tuto přímou agresi povaha dané sociální situace znemožňuje. Za projev nepřímé fyzické agrese je například možné uvést ničení majetku osoby, který náleží objektu agrese. Za nepřímou verbální agresi je možné si představit například pomluvy, hostilní poznámky a nevhodné žerty. Do této kategorie patří i symbolická agrese, která může být vyjádřena v kresbách, básních, u umělců pak v jejich dílech.²⁰

Aby mohlo být agresivní chování postihnuto trestní právem, musí se jednat o tzv. **kriminální agresi**. Podle Čírtkové²¹ hovoříme o kriminální agresi tehdy, jestliže agrese svým obsahem a způsobem útočí na zájmy a hodnoty chráněné právním systémem.

---

¹⁷ MAREŠOVÁ, A., HAVEL, R., MARTINKOVÁ, M., TAMCHYNA, M. *Násilná kriminalita v nejisté době*. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. str. 22.

¹⁸ SPURNÝ, J. *Psychologie násilí. O psychologické podstatě násilí, jeho projevech a způsobech psychologické obrany proti němu*. Praha: Eurounion, 1996. str. 17.

¹⁹ ČERMÁK, I. *Lidská agrese a její souvislosti*. Žďár nad Sázavou : Fakta, 1998. str. 10.

²⁰ ČERMÁK, I. *Lidská agrese a její souvislosti*. Žďár nad Sázavou : Fakta, 1998. str. 11.

²¹ ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní psychologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2006. str. 180.

Přesto, že podle této velmi široké definice může kriminální agrese zahrnovat různé projevy, jako například pohrůzkou násilím, zpravidla bývá spojována s fyzickým násilím či útokem.

3 NÁSILNÁ KRIMINALITA

3.1 Pojem

Násilná kriminalita je bezesporu nejzávažnější kriminalitou vůbec. Bohužel se s ní setkáváme velmi často, především prostřednictvím médií. Každý den si můžeme přečíst v novinách nebo vidět v televizních zprávách násilnosti a brutality, které se dějí. Toto téma je také velmi oblíbené ve filmech, či počítačových hrách, které v dnešní době hraje čím dál více nezletilých dětí. V současné době veřejnost navíc pobuřuje uprchlická krize. Podle psychologa Poněšického²² trpí ve světě 20–30% lidí ve svém nejbližším okolí i širším sociálním prostředí nejrůznějšími krutostmi.

Pojem násilná trestná činnost je pojmem užívaným v právních a souvisejících disciplínách, zejména v kriminalistice a kriminologii. Pojem násilná kriminalita vychází ze způsobu provedení trestného činu a zahrnuje ty trestné činy, jejichž významnou charakteristikou je fyzické poškození a destrukce cílového objektu jednání. U některých kriminálních chování postačuje záměr poškodit nebo zničit (pokus), u jiných srozumění s tím, že v průběhu dosahování cíle (zisk) může být nositel žádoucí hodnoty poškozen nebo usmrcen (pokus loupeže). Takto podaná definice je ovšem velmi široká a může obsahovat nejen činy směřující proti osobě, úmyslné a nedbalostní, ale také akty zaměřené vůči věcem a idejím (např. trestný čin rasistické povahy spáchaný verbální formou). Za vhodnější lze považovat užší vymezení operující s fyzickým poškozením osob. **Násilná kriminalita je pak taková trestná činnost, jejíž významnou charakteristikou je fyzické poškození či usmrcení konkrétní osoby eventuálně přítomnost záměru takový následek způsobit (pokus).**²³

Násilná kriminalita přímo útočí na podstatu lidského života a zdraví. Protože se jedná o nejdůležitější chráněnou hodnotu, stát tomuto druhu kriminality dává velkou vážnost, která se mimo jiné projevuje i v tom, že orgány činné v trestním řízení (OČTŘ)

---

²² PONĚŠICKÝ, J. *Agrese, násilí a psychologie moci*. Praha : Triton, 2004.

²³ KUČHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha, C.H.Beck, 2005. str. 379-380.

této kriminalitě věnují mimořádnou pozornost, což je vyjádřeno vysokou mírou objasněnosti.²⁴

Při kriminologické klasifikaci však dochází ke směřování kritérií. Násilná kriminalita je součástí obecné kriminality, stejně tak jako např. majetková, sexuální nebo drogová kriminalita. Uvedené druhy trestné činnosti jsou ovšem definovány na odlišných, navzájem nezávislých základech. Majetková a sexuální trestná činnost staví na motivaci pachatele, zatímco násilná trestná činnost na způsobu provedení deliktu. Tak se stává, že například znásilnění či sexuální vražda nebo loupež patří do obou kategorií.²⁵

3.2 Právní zakotvení

Právní řád České republiky se snaží prostřednictvím trestního práva hmotného chránit práva a svobody společnosti před nebezpečným jednáním dosahující vysoké míry škodlivosti. Prioritou pro každý demokratický stát je ochrana života a zdraví každého jedince. Život a zdraví je bezesporu nejdůležitější a nejcennější hodnota společnosti. Ta je chráněna nejen trestním právem hmotným, ale i Listinou základních práv a svobod (což je právní předpis s nejvyšší právní silou) a mezinárodními úmluvami. Mělo by se však zdůraznit, že tomu tak dříve nebývalo. Do popředí se ochrana života a zdraví dostala až přijetím nového trestního zákoníku v roce 2009, neboť hlava „Násilné trestné činy“ byla zařazena na první místo, což v původním trestním zákoně (zákon č.140/1961 Sb.) tak nebylo.

Trestní zákoník neobsahuje definici pojmu násilí a ani neuvádí násilné trestné činy jako jednu ucelenou skupinu. Objekty násilných trestných činů jsou chráněny v hlavě I. trestního zákoníku, což vyjadřuje význam těchto objektů, ale můžeme se s nimi setkat téměř ve všech hlavách trestního zákoníku. Ochranu života obsahuje i ustanovení čl. 6 Listiny základních práv a svobod, které zdůrazňuje, že každý má právo na život, a proto nikdo nemůže být zbaven života. Lidský život je hoděn ochrany již před narozením.²⁶ Důležitost je dána také tím, že se trestněprávní ochrana vztahuje nejen na úmyslné trestné činy, ale i na nedbalostní trestné činy.

---

²⁴ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2012. str. 113.

²⁵ KUČHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha : C.H.Beck 2005. str. 380.

²⁶ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, s.r.o., 2012. str. 115.

Podle policejních statistik se násilná kriminalita člení²⁷

- vražda, zabití, vražda novorozeného dítěte matkou (§ 140-142 TZ),
- úmyslné ublížení na zdraví a ublížení na zdraví (§ 145-146 TZ),
- loupež (§ 173 TZ),
- vydírání (§ 175 TZ),
- porušování domovní svobody (§ 178 TZ),
- násilí proti úřední osobě, vyhrožování s cílem působit na úřední osobu (§ 325-326 TZ),
- nebezpečné vyhrožování (§ 353 TZ),
- ostatní

Jak již bylo zmíněno, s násilnými trestnými činy se můžeme setkat skoro v každé hlavě zvláštní části trestního zákoníku. Pro upřesnění je zpracován přehled násilných trestných činů napříč všemi hlavami trestního zákoníku.

Hlava I. Trestné činy proti životu a zdraví

Do této hlavy byly zařazeny ty trestné činy, u kterých je život nebo zdraví jediným nebo hlavním objektem trestného činu. Trestní zákoník systematicky odděluje ochranu života od ochrany zdraví a zařazuje příslušné trestné činy do samostatných dílů 1 a 2. Nově byly do uvedené hlavy zařazeny i trestné činy, které chrání ohrožení života a zdraví osob individuálně neurčených (díl 3). Dále pak z hlediska chráněných zájmů jsou zařazeny do této hlavy TČ proti těhotenství ženy (díl 4), neboť jak vyplývá z Listiny základních práv a svobod z čl. 6, odstavec 1, lidský život je hoden ochrany již před narozením. V návaznosti na mezinárodní Úmluvu o lidských právech a biomedicíně byly do trestního zákoníku zařazeny trestné činy související s neoprávněným nakládáním s lidskými tkáněmi a orgány a lidským embryem a genomem.²⁸

§ 140 Vražda

§ 141 Zabití

§ 142 Vražda novorozeného dítěte matkou

---

²⁷ SVATOŠ, R. *Kriminologie ve světle nového trestního zákoníku*. České Budějovice : VŠERS, 2010. str. 72-73.

²⁸ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2012. str. 115.

§ 145 Těžké ublížení na zdraví

§ 146 Ublížení na zdraví

§ 149 Mučení a jiné nelidské a kruté zacházení

§ 158 Rvačka

Hlava II. Trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství

§ 168 Obchodování s lidmi

§ 173 Loupež

§ 174 Braní rukojmí

§ 175 Vydírání

§ 176 Omezování svobody vyznání

§ 177 Útisk

§ 178 Porušování domovní svobody

§ 179 Porušování svobody sdružování a shromažďování

Hlava III. Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti

§ 185 Znásilnění

§ 186 Sexuální nátlak

Hlava IV. Trestné činy proti rodině a dětem

§ 195 Opuštění dítěte nebo svěřené osoby

§ 198 Týrání svěřené osoby

§ 199 Týrání osoby žijící ve společném obydlí

§ 200 Únos dítěte a osoby stížené duševní poruchou

Hlava V. Trestné činy proti majetku

§ 208 Neoprávněný zásah do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru

Hlava VII. Trestné činy obecně nebezpečné

§ 272 Obecné ohrožení

§ 292 Získání kontroly nad vzdušným dopravním prostředkem, civilním plavidlem a pevnou plošinou

Hlava VIII. Trestné činy proti životnímu prostředí

§ 302 Týrání zvířat

Hlava IX. Trestné činy proti České republice, cizímu státu a mezinárodní organizaci

§ 309 Vlastizrada

§ 310 Rozvracení republiky

§ 311 Teroristický útok

§ 312 Teror

Hlava X. Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných

§ 323 Násilí proti orgánu veřejné moci

§ 324 Vyhrožování s cílem působit na orgán veřejné moci

§ 325 Násilí proti úřední osobě

§ 326 Vyhrožování s cílem působit na úřední osobu

§ 344 Vzpouora vězňů

§ 352 Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci

§ 353 Nebezpečné vyhrožování

§ 354 Nebezpečné pronásledování

Hlava XII. Trestné činy vojenské

§ 379 Urážka mezi vojáky násilím nebo pohrůžkou násilí

§ 380 Urážka vojáka stejné hodnosti násilím nebo pohrůžkou násilí

§ 381 Násilí vůči nadřízenému

Hlava XIII. Trestné činy proti lidskosti, proti míru a válečné trestné činy

§ 400 Genocidium

§ 401 Útok proti lidskosti

§ 405 Agrese

§ 412 Válečná krutost

§ 413 Perzekuce obyvatelstva²⁹

Tento teoretický úvod bakalářské práce je věnován základním pojmům, jejichž charakteristika je nezbytná. Mezi tyto pojmy patří kriminologie, kriminalita, kriminální fenomenologie, etiologie, násilí a agrese. Druhá kapitola se již zabývá násilnou kriminalitou jako takovou a jejímu právnímu zakotvení v právním řádu České republiky. Život a zdraví jedince je nejcennější hodnota společnosti a je chráněna nejen trestním právem hmotným, ale i Listinou základních práv a svobod a mezinárodními úmluvami. Jelikož trestní zákoník neuvádí násilné trestné činy jako jednu ucelenou skupinu, práce se zaměřila na přehled těchto činů napříč všemi hlavami trestního zákoníku.

---

²⁹ ČESKO. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11/2009. Dostupný také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>.

4 FENOMENOLOGIE NÁSILNÉ KRIMINALITY

Jednou z hlavních součástí předmětu kriminologie je kriminální fenomenologie, která se zaměřuje na popis kriminality jako sociálně patologického jevu. Důvod, proč je této problematice věnována značná pozornost, spočívá nejen ve snaze poznat jaká je kriminalita na určitém území, jak se vyvíjí během určitého časového období a jaká je její struktura, ale zejména v tom, že tyto informace mohou přispět k objasnění příčin kriminality, ověřování kriminologických teorií a také k hledání vhodných forem trestní politiky a k hodnocení jejich efektivity.³⁰

4.1 Stav kriminality

Jedná se o nejčastěji používaný ukazatel kriminality. Stav kriminality lze specifikovat jako celkový počet protispolečenských skutků, které jsou v uvažovaném státě kriminalizované, jsou známé orgánům trestní justice a jsou evidovány jako trestné činy. Je tedy údajem o počtu evidovaných trestných činů za určitý čas na určitém místě.³¹ Stav kriminality je vyjádřen v absolutních číslech. Můžeme se setkat i s údaji uvedenými v procentech třeba při vyjádření rozdílu mezi jednotlivými sledovanými časovými obdobími.³²

Stav kriminality kromě jiného může ovlivňovat například výkonnost policie, ochota občanů spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení, proces kriminalizace a dekriminlizace, sofistikované utajování páchaní trestné činnosti apod. Velikost stavu kriminality také ovlivňuje rozdílná trestněprávní legislativa.³³

---

³⁰ KUČHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2005. str. 123.

³¹ HOLCR, K. a kol. *Kriminologie*. Praha : Leges, 2009. str. 49.

³² KUČHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2005. str. 123.

³³ HOLCR, K. a kol. *Kriminologie*. Praha : Leges, 2009. str. 49.

Tabulka 1- Stav násilné kriminality v ČR v roce 2017³⁴

Stav násilné kriminality v ČR v roce 2017			
Název TČ	Zjištěno	Objasněno	% Objasněnosti
Vraždy	146	138	94,5
Usmrcení lidského plodu	4	2	50
Zabití	0	0	0
Usmrcení z nedbalosti	48	27	56,3
Opuštění dítěte	7	2	28,6
Únos	8	2	25,0
Loupeže	1585	1019	64,3
Násilí proti úřední osobě	654	581	88,8
Úmyslné ublížení na zdraví	4767	3376	70,8
Rvačky	28	22	78,6
Násilí a vyhrožování skupině obyvatelům	40	33	82,5
Braní rukojmí	0	0	0
Nebezpečné vyhrožování	1919	1587	82,7
Nebezpečné pronásledování	337	238	70,6
Vydírání	1050	811	77,2
Omezování a zbavování osobní svobody	161	122	75,8
Porušování domovní svobody	1936	1155	59,7
Neoprávněný zásah do práva k domu	249	171	68,7
Týrání svěřené osoby	197	115	58,4
Týrání osoby žijící ve společném obydlí	515	374	72,6
Omezování svobody vyznání	0	0	0
Útisk	12	4	33,3
Porušování svobody sdružování a shromažďování	0	0	0
Ostatní násilné trestné činy	9	4	44,4
Celkem	13 672	9783	71,6

Z násilných trestných činů byl v roce 2017 nejčastěji páčán trestný čin úmyslného ublížení na zdraví. Registrováno bylo 4767 činů a z toho objasněno 3376 činů. Objasněnost této trestné činnosti se tedy pochybuje okolo 70%. Dalším početným trestným činem je nebezpečné vyhrožování. Objektivní stránka tohoto činu spočívá ve vyhrožování usmrcením, těžkou újmou na zdraví nebo jinou těžkou újmou takovým způsobem, že to může vzbudit důvodnou obavu.³⁵ U tohoto trestného činu se objasněnost pohybuje okolo 80%. Mezi další násilné trestné činy, ke kterým často dochází, patří porušování domovní svobody, loupeže a vydírání. Trestný čin vraždy byl zjištěn 146x, z toho bylo objasněno 138 případů. Objasněnost tohoto nejzávažnějšího trestného činu přesahuje 90%. Takto vysoká objasněnost plyne nejen z mimořádné pozornosti orgánů

³⁴ *Policie.cz* : Policie České republiky. Statistické přehledy kriminality. [online]. [cit. 20. března 2018]. Dostupné z WWW : < <http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>>.

³⁵ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. 6.vydání. Praha : Leges, 2017. str. 862.

činných v trestním řízení zaměřené na tento typ kriminality, ale také z některých dalších specifík násilné kriminality. Podstatná je především přítomnost minimálně jednoho svědka trestného činu a často také množství biologických i jiných stop.³⁶

Tabulka 2 – Stav násilné kriminality v Jihočeském kraji v roce 2017³⁷

Stav násilné kriminality v Jihočeském kraji v roce 2017			
Název TČ	Zjištěno	Objasněno	% Objasněnosti
Vraždy	4	4	100
Usmrcení lidského plodu	0	0	0
Zabití	0	0	0
Usmrcení z nedbalosti	10	2	20
Opuštění dítěte	0	0	0
Únos	1	0	0
Loupeže	88	68	77,3
Násilí proti úřední osobě	43	39	90,7
Úmyslné ublížení na zdraví	297	234	78,8
Rvačky	1	1	100
Násilí a vyhrožování skupině obyvatelům	2	2	100
Braní rukojmí	0	0	0
Nebezpečné vyhrožování	170	145	85,3
Nebezpečné pronásledování	22	22	100
Vydírání	88	65	73,9
Omezování a zbavování osobní svobody	13	8	61,5
Porušování domovní svobody	117	76	65
Neoprávněný zásah do práva k domu	19	15	79
Týrání svěřené osoby	13	10	76,9
Týrání osoby žijící ve společném obydlí	36	32	88,9
Omezování svobody vyznání	0	0	0
Útisk	0	0	0
Porušování svobody sdružování a shromažďování	0	0	0
Ostatní násilné trestné činy	0	0	0
Celkem	924	723	78,3

Tak jako v celé České republice, tak i v Jihočeském kraji zaujímá největší část násilné kriminality úmyslné ublížení na zdraví. Objasněnost tohoto násilného trestného činu se pohybuje okolo 80%. Druhým nejčastěji páchaným násilným trestným činem je nebezpečné vyhrožování. I tady je objasněnost velmi vysoká, a to 85%. Třetí nejčastěji páchaný násilný trestný čin v Jihočeském kraji je porušování domovní svobody s objasněností 65%. Mezi další často páchané násilné trestné činy patří loupeže a vydírání.

³⁶ STAŇKOVÁ, L., ŠČERBA, F., VICHLENDÁ, M. *Násilná kriminalita*. Praha : Leges, 2014. str. 28.

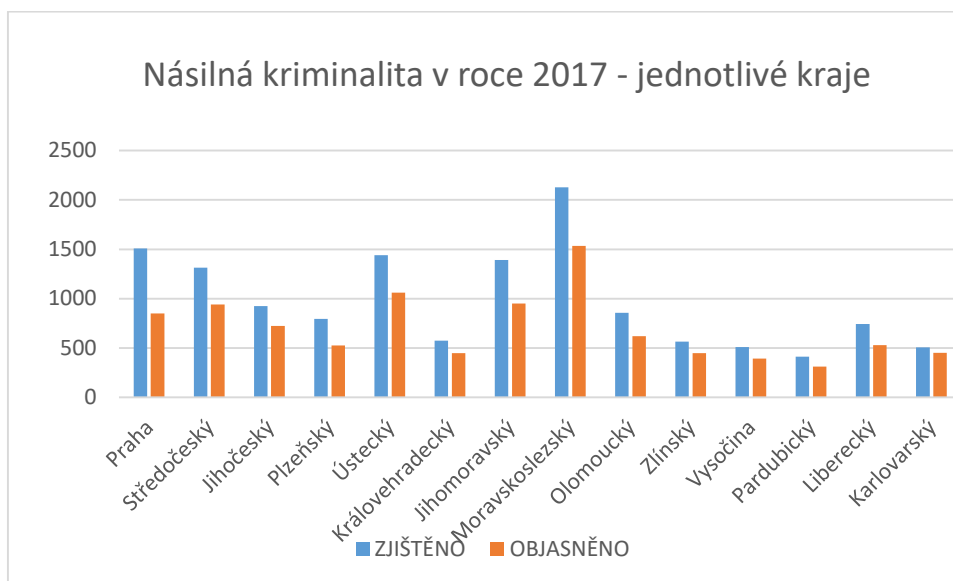
³⁷ *Policie.cz* : Policie České republiky. Statistické přehledy kriminality. [online]. [cit. 20. března 2018]. Dostupné z WWW : < <http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>>.

V roce 2017 se v Jihočeském kraji zjistily 4 případy vraždy. Pachatel byl dopaden u všech těchto případů, tudíž je tady 100% objasněnost. U trestných činů rvačky, násilí a vyhrožování skupině obyvatelům a nebezpečného pronásledování se také podařilo zjistit pachatele ve všech případech. Naproti tomu se zde objevují trestné činy s velmi nízkou objasněností, především usmrcení z nedbalosti, kde se podařilo najít pachatele pouze u dvou případů z deseti. Trestný čin únosu byl v Jihočeském kraji spáchán jednou, ale bohužel se pachatel nezjistil. Celkem bylo v Jihočeském kraji za rok 2017 registrováno 924 násilných trestných činů, z toho 723 činů objasněno. Celková objasněnost se tedy pohybuje okolo 78%.

Jak pro Českou republiku, tak pro Jihočeský kraj platí, že nejčastěji páchaným trestným činem je úmyslné ublížení na zdraví. Procenta objasněnosti jsou na podobné úrovni, a to okolo 70%. Další nejčastěji páchané trestné činy v České republice i v Jihočeském kraji jsou porušování domovní svobody, nebezpečné vyhrožování, loupež a vydírání. Stojí za zmínku, že druhým nejčastěji páchaným trestným činem v Jihočeském kraji není porušování domovní svobody, ale závažnější trestný čin nebezpečného vyhrožování. Co se týče objasněnosti násilné kriminality u těchto činů, Jihočeský kraj si vzhledem k celorepublikovému průměru vedl lépe u vraždy, loupeže, nebezpečného vyhrožování i porušování domovní svobody, hůře si vedl u trestného činu vydírání. Nejedná se však o žádné závratné rozdíly, objasněnost se pohybuje zhruba na stejné úrovni, s nejvyšším rozdílem 13 % u objasněnosti loupeže. Celková objasněnost v České republice je 71,6%, v Jihočeském kraji pak 78,3%.

Graf 1 – Přehled násilné kriminality v jednotlivých krajích³⁸

Nejvíce násilných trestných činů je páčáno v kraji Moravskoslezském. Tato skutečnost je pochopitelná, je zde značné množství obyvatelstva, koncentrován těžký průmysl, doly, hutě atd., tedy skladba obyvatelstva, jejíž část více jak jinde inklinuje k řešení problémů násilím. Tato skutečnost je umocněna i přítomností cizinců hledajících v těžkém průmyslu v ČR uplatnění, a s tím související xenofobní nálady přerůstající do násilí.³⁹ Za kraj Moravskoslezský se v počtu násilných trestných činů řadí Praha, kraj Ústecký, Jihomoravský a Středočeský. Naopak nejméně násilných trestných činů je páčáno v kraji Pardubickém, Karlovarském, v kraji Vysočina a v krajích Zlínském a Královehradeckém.

Vypovídající hodnota stavu kriminality je však poměrně nízká, jelikož je velmi pravděpodobné, že početnější obyvatelstvo bude vykazovat vyšší stavy kriminality, což ale nemusí znamenat, že je více zatížené kriminalitou.⁴⁰ Pro vyjádření intenzity páčání trestné činnosti je tu úroveň kriminality.

³⁸ *Policie.cz* : Policie České republiky. Statistické přehledy kriminality. [online]. [cit. 20. března 2018]. Dostupné z WWW : < <http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>>.

³⁹ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, s.r.o., 2012. str. 118.

⁴⁰ HOLCR, K. a kol. *Kriminologie*. Praha : Leges, 2009. str. 50.

4.2 Úroveň kriminality

Tento ukazatel zohledňuje kromě počtu spáchaných trestných činů (stavu kriminality) také příslušné ukazatele demografické (velikost obyvatelstva).⁴¹ Úroveň kriminality je stav kriminality přepočtený na určitý počet obyvatelstva na určitém území. Vypočítává se podle vzorce:⁴²

$$\text{Index kriminality} = \frac{\text{počet trestných činů}}{\text{počet obyvatel}} \times 10\,000 \text{ (100\,000)}$$

Tabulka 3- Porovnání indexu násilné kriminality ČR a Jihočeského kraje⁴³

Název TČ	JIHOČESKÝ KRAJ			ČESKÁ REPUBLIKA		
	Zjištěno	Objasněno	index	Zjištěno	Objasněno	index
Vraždy	4	4	0,06	146	138	0,14
Usmrcení lidského plodu	0	0	0	4	2	0
Usmrcení z nedbalosti	10	2	0,16	48	27	0,05
Opuštění dítěte	0	0	0	7	2	0,01
Únos	1	0	0,02	8	2	0,01
Loupeže	88	68	1,38	1585	1019	1,5
Násilí proti úřední osobě	43	39	0,67	654	581	0,62
Úmyslné ublížení na zdraví	297	234	4,65	4767	3376	4,51
Rvačky	1	1	0,02	28	22	0,03
Násilí a vyhrožování skupině obyvatelům	2	2	0,03	40	33	0,04
Braní rukojmí	0	0	0	0	0	0
Nebezpečné vyhrožování	170	145	2,66	1919	1587	1,82
Nebezpečné pronásledování	22	22	0,34	337	238	0,32
Vydírání	88	65	1,38	1050	811	1
Omezování a zbavování osobní svobody	13	8	0,2	161	122	0,15
Porušování domovní svobody	117	76	1,83	1936	1155	1,83
Neoprávněný zásah do práva k domu	19	15	0,3	249	171	0,24
Týrání svěřené osoby	13	10	0,2	197	115	0,19
Týrání osoby žijící ve společném obydlí	36	32	0,56	515	374	0,49
Útisk	0	0	0	12	4	0,01
Ostatní násilné trestné činy	0	0	0	9	4	0,01
Celkem	924	723	14,47	13672	9783	12,92

⁴¹ HOLCR, K. a kol. *Kriminologie*. Praha : Leges, 2009. str. 50.

⁴² SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, s.r.o., 2012. str. 33.

⁴³ *Policie.cz* : Policie České republiky. Statistické přehledy kriminality. [online]. [cit. 20. března 2018]. Dostupné z WWW : < <http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>>.

Celkový index násilné kriminality v Jihočeském kraji je vyšší než celorepublikový index, ale nevykazuje závažnější rozdíl, tudíž můžeme říci, že je v Jihočeském kraji relativně bezpečno. Důležitý podíl pro porovnání hodnot indexů kriminality mají trestné činy, které jsou nejčastěji páchany, a pro Jihočeský kraj i pro Českou republiku jsou to trestné činy úmyslného ublížení na zdraví, porušování domovní svobody, nebezpečného vyhrožování, vydírání a loupeže. Co se týká nejčastěji páchaného násilného činu, úmyslného ublížení na zdraví, jsou indexy kriminality velmi podobné, avšak v Jihočeském kraji je index vyšší. Druhý nejčastěji páchaný trestný čin, porušování domovní svobody, má shodné oba indexy. U nebezpečného vyhrožování je index mnohem větší v Jihočeském kraji než v ČR, podobné je to i u trestného činu vydírání, avšak rozdíl mezi indexy není tak výrazný. Menší index kriminality má Jihočeský kraj u trestného činu loupeže. Mezi poslední nejčastěji páchaný násilný čin patří porušování domovní svobody a tady můžeme vidět identické indexy. U většiny ostatních násilných trestných činů je index velmi podobný, až skoro identický, jako například u činu týrání svěřené osoby, nebezpečné pronásledování, násilí proti úřední osobě, rvačky apod.

Tabulka 4- index násilné kriminality v jednotlivých krajích⁴⁴

KRAJ	index	počet obyvatel ⁴⁵	Stav násilných trestných činů
Praha	11,78	1280508	1508
Středočeský	9,81	1338982	1314
Jihočeský	14,47	638782	924
Plzeňský	13,74	578629	795
Ústecký	17,53	821377	1440
Královehradecký	10,44	550804	575
Jihomoravský	11,82	1178812	1393
Moravskoslezský	17,59	1209879	2128
Olomoucký	13,52	633925	857
Zlínský	9,68	583698	565
Vysočina	10,02	508952	510
Pardubický	7,99	517087	413
Liberecký	16,86	440636	743
Karlovarský	17,09	296749	507

Tato tabulka zobrazuje jak stav, tak index násilné kriminality jednotlivých krajů. Zatímco stav nám říká, kolik bylo registrováno trestných činů v konkrétním kraji, index nám ukazuje, jak jsou jednotlivé kraje zatížené kriminalitou, což je mnohem kvalitnější ukazatel. Nejvíce násilných činů bylo spácháno v kraji Moravskoslezském, který má zároveň i nejvyšší index kriminality. Další kraje, které jsou nejvíce zatíženy násilnou kriminalitou, jsou Ústecký, Karlovarský a Liberecký. Zatímco stav násilné kriminality v těchto krajích není značný (kromě Ústeckého), míra kriminality je zde velká. Naproti tomu v Praze je registrováno mnoho násilných trestných činů, ovšem index kriminality je podprůměrný. Nejmenší zatíženost násilnou kriminalitou má kraj Pardubický, který má zároveň i nejnižší stav násilné kriminality.

⁴⁴ *Policie.cz* : Policie České republiky. Statistické přehledy kriminality. [online]. [cit. 20. března 2018]. Dostupné z WWW : < <http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>>.

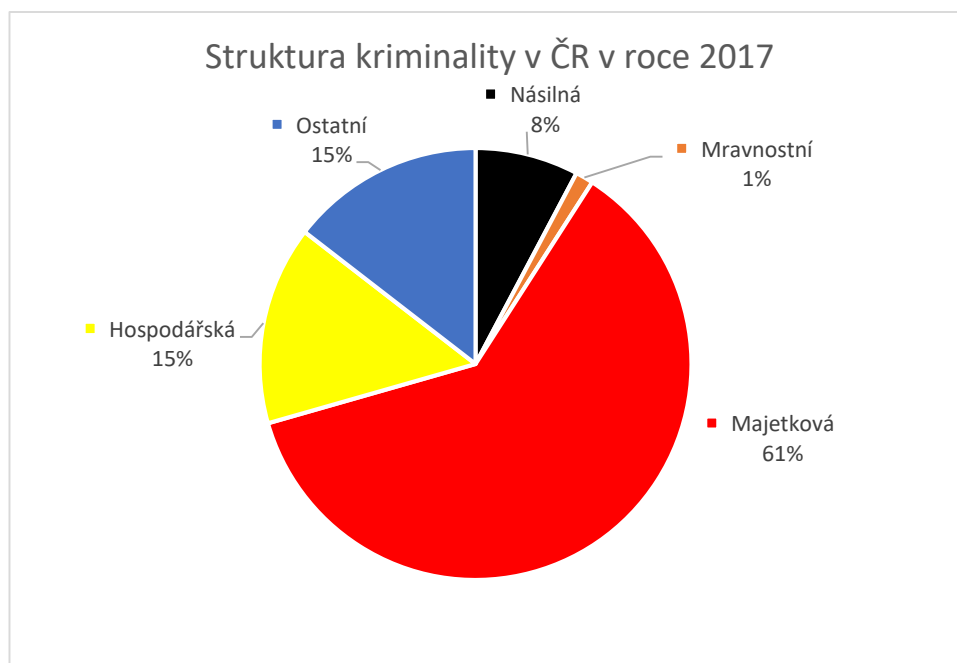
⁴⁵ *Czso.cz* : Český statistický úřad. Počet obyvatel v obcích k 1. 1. 2017. [online]. [cit. 20. března 2018]. Dostupné z WWW : <<http://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-k-112017>>.

4.3 Struktura kriminality

Struktura kriminality vyjadřuje kvalitativní stránky kriminality. Může být určována různými kritérii. Může se jednat například o členění podle jednotlivých paragrafů trestního zákoníku, podle jednotlivých hlav zvláštní části trestního zákoníku, podle osoby pachatele, osoby poškozeného, apod.⁴⁶ Tyto údaje umožňují lépe charakterizovat kriminalitu.

Možným východiskem pro analýzu struktury kriminality je rozdělení trestné činnosti podle druhů, a to v podobě tzv. takticko-statistické klasifikace (jak ji uplatňuje policejní kriminální statistika).⁴⁷

Graf 2 Struktura kriminality ČR⁴⁸

Struktura registrované kriminality v ČR v roce 2017 je nejvíce zastoupena majetkovou trestnou činností, která tvoří přes 60% celkové kriminality. Další početnou kriminalitou je hospodářská kriminalita, která zaujímá 15% kriminality. Násilná kriminalita není páchána často, zaujímá 8% celkové kriminality. Nejméně zastoupená kriminalita je mravnostní, která činí 1% kriminality.

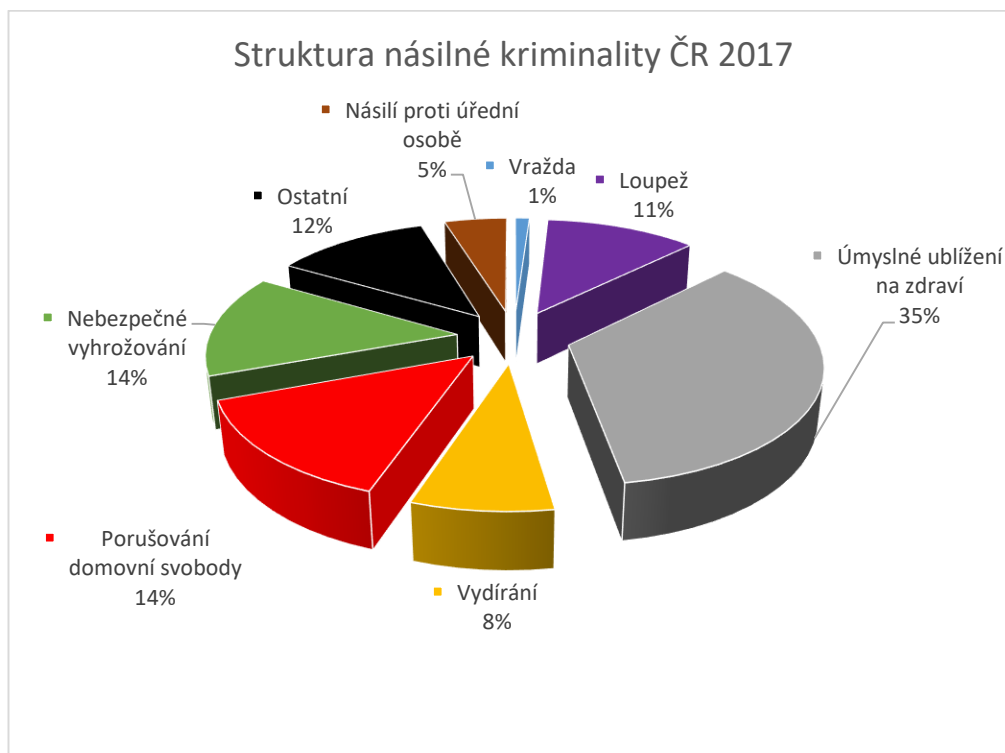
⁴⁶ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, s.r.o., 2012. str. 34.

⁴⁷ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. Praha : ASPI Publishing, 2004. str. 57.

⁴⁸ *Police.cz* : Policie České republiky. Statistické přehledy kriminality. [online]. [cit. 20. března 2018]. Dostupné z WWW : < <http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>>.

Struktura násilné kriminality znamená, z jakých trestných činů se tato kriminalita skládá.⁴⁹

Graf 3 Struktura násilné kriminality v ČR v roce 2017⁵⁰

Nejčastěji páchaný násilný trestný čin je úmyslné ublížení na zdraví. Tento čin zaujímá 35% z celkové násilné kriminality. Shodně na druhém místě jsou trestné činy porušování domovní svobody a nebezpečného vyhrožování, které tvoří 14%. Dalším častým násilným činem je loupež, která se podílí na celku 11%. Tyto nejčastěji páchané násilné činy zaujmají tři čtvrtiny z celkové násilné kriminality. Trestné činy vydírání a násilí vůči úřední osobě se podílejí na celkové násilné kriminalitě 8% a 5%. Nejzávažnější trestný čin vraždy má nejmenší podíl na násilné kriminalitě. Přesto bylo spácháno na území České republiky 146 vražd. Ostatní nejmenované násilné činy tvoří 12% z celkové násilné kriminality.

⁴⁹ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, s.r.o., 2012. str. 119.

⁵⁰ *Policie.cz* : Policie České republiky. Statistické přehledy kriminality. [online]. [cit. 20. března 2018]. Dostupné z WWW : < <http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>>.

Graf 4 Struktura násilné kriminality v Jihočeském kraji v roce 2017⁵¹

Stejně jako v celé ČR, tak i v Jihočeském kraji zaujímá nejvyšší procento násilné kriminality trestný čin úmyslného ublížení na zdraví s 32%. Druhým nejpočetnějším násilným trestným činem je nebezpečné vyhrožování. Tyto dva trestné činy tvoří polovinu registrované násilné kriminality v Jihočeském kraji. Třetím trestným činem, který se podílí 13% na násilné trestné činnosti, je porušování domovní svobody. Závažné trestné činy vydírání a loupeže se na registrované násilné kriminalitě v Jihočeském kraji podílejí stejným dílem, a to 9,5%. Násilí proti úřední osobě zaujímá malý podíl, pouze 5%. Ostatní nejmenované násilné trestné činy tvoří 13% násilné kriminality Jihočeského kraje. Jako tomu bylo i v celé ČR, nejzávažnější trestný čin vraždy zaujímá v Jihočeském kraji nejmenší podíl, konkrétně 1%. Na území Jihočeského kraje byly spáchány 4 vraždy.

Pokud porovnáme strukturu násilné kriminality v celé České republice a v Jihočeském kraji, zjistíme, že se značně kopírují. Nejčastěji páchaným násilným trestným činem je v obou případech úmyslné ublížení na zdraví, které zaujímá podíl přes 30%. Dalšími početnými trestnými činy jsou nebezpečné vyhrožování a porušování domovní svobody. V ČR mají tyto dva trestné činy shodná procenta. V Jihočeském kraji se však častěji páchá trestný čin nebezpečného vyhrožování. Často se také páchá trestný

⁵¹ Policie.cz : Policie České republiky. Statistické přehledy kriminality. [online]. [cit. 20. března 2018]. Dostupné z WWW : < <http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>>.

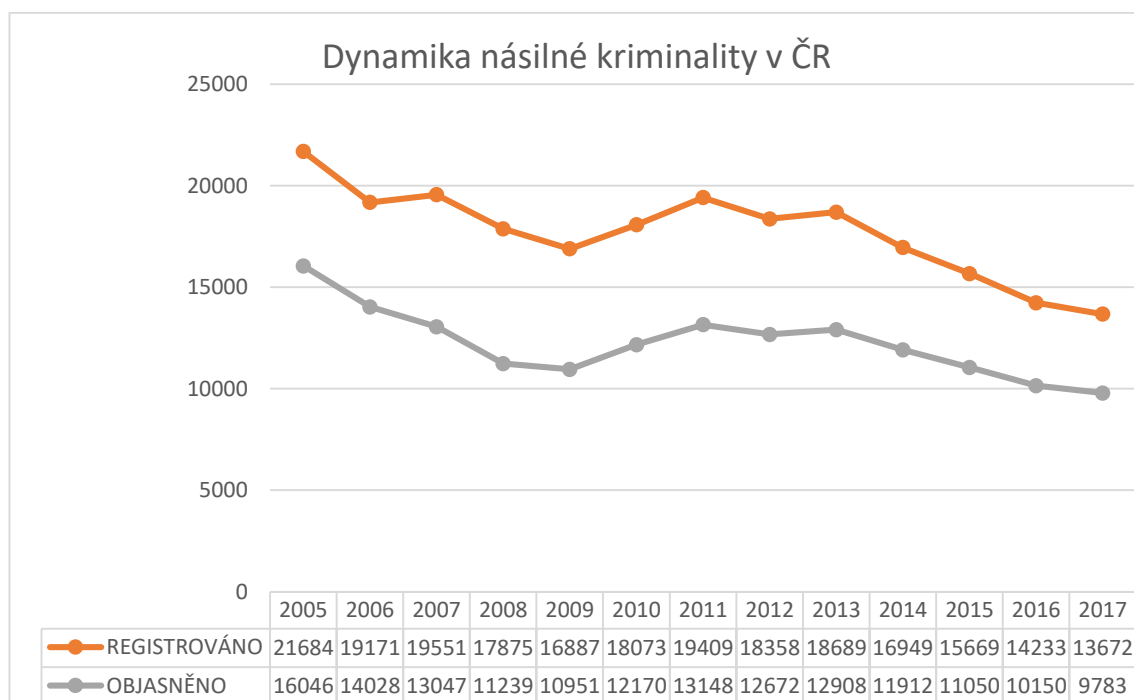

čin loupeže, který zaujímá v ČR 11% celkového podílu násilné kriminality, zatímco v Jihočeském kraji tvoří 9,5%. Trestný čin vydírání tvoří 8% registrované násilné kriminality v ČR, v Jihočeském kraji je to procentuálně o něco více, až 9,5%.

4.4 Dynamika kriminality

Dynamika kriminality znázorňuje trestnou činnost v pohybu a změně v určitém konkrétním časovém období na určitém území. Je důležité poznamenat, že kriminalita je jev, který je pružný a neustále se mění a právě prostřednictvím dynamiky kriminality můžeme pozorovat vývojovou křivku registrované kriminality. V souvislosti s dynamikou kriminality se často pojí pojem tendence kriminality neboli trend kriminality. Na základě jednotlivých údajů se uvádí, že kriminalita v daném časovém období stagnuje nebo má naopak vzestupný či sestupný trend.⁵² Poznatky o dynamice kriminality mají značný význam pro vypracovávání prognóz jejího budoucího vývoje.⁵³

Graf 5 Dynamika násilné kriminality⁵⁴

Graf číslo pět zobrazuje dynamiku násilné kriminality od roku 2005 do roku 2017. Z grafu můžeme vyčíst, že nejvyšší stav násilné kriminality byl v roce 2005. Od tohoto

⁵² DIANIŠKA, G., a kol. *Kriminologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. str. 43.

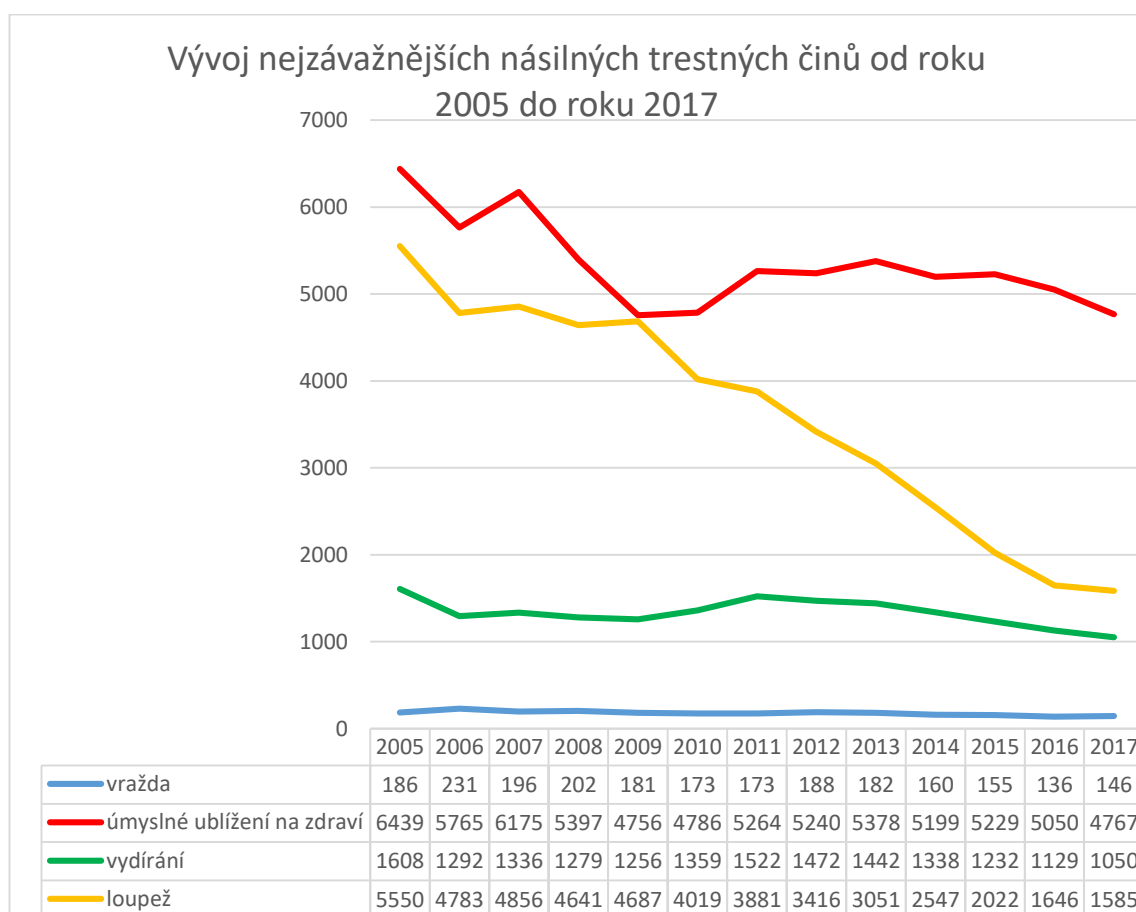
⁵³ HOLCR, K., a kol. *Kriminologie*. Praha: Leges, 2009. str. 52.

⁵⁴ *Policie.cz* : Policie České republiky. Statistické přehledy kriminality. [online]. [cit. 20. března 2018]. Dostupné z WWW : < <http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>>.

roku má násilná kriminalita sestupnou tendenci. Kromě let 2007, 2010, 2011, 2013, kdy se počet kriminálních případů mírně zvýšil a klesající tendence se mírně pozastavila.

Z grafu je též patrné, že objasněnost kriminality je procentuálně podobná a pohybuje se okolo 70%. Můžeme to vidět na linii modré křivky, která kopíruje s téměř stejným odstupem křivku červenou. Od roku 2013 můžeme pozorovat, jak se křivky přibližují, což značí, že objasněnost násilné kriminality roste. Největší procento objasněnosti bylo v letech 2005, a to 74%. V roce 2017 činí objasněnost 71,5%. Nejnižší stav násilné kriminality v pozorovaném období má rok 2017, z grafu je zřejmé, že násilná kriminalita se páchá čím dál tím méně.

Graf 6 Vývoj nejzávažnějších násilných činů od roku 2005 do 2017⁵⁵

V průběhu sledovaného období je nejčastěji páchán trestný čin úmyslného ublížení na zdraví. Nejvyšší hodnotu má v roce 2005, kdy bylo spácháno v České republice 6439 těchto činů, zatím co nejméně bylo těchto činů spácháno v roce 2009, a to 4756. Mezi lety 2006 a 2007 můžeme pozorovat znatelný nárůst, který má však hned

⁵⁵ Policie.cz : Policie České republiky. Statistické přehledy kriminality. [online]. [cit. 20. března 2018]. Dostupné z WWW : < <http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>>.

razantní klesající tendenci. Od roku 2010 má úmyslné ublížení na zdraví opět stoupající tendenci a od roku 2015 opět klesá.

Dalším násilným trestným činem, který graf znázorňuje, je trestný čin loupeže. V průběhu sledovaného období má stejně jako trestný čin úmyslného ublížení na zdraví nejvyšší hodnotu v roce 2005. Od tohoto roku je zde patrný rapidní pokles. Důvody tohoto poklesu lze spatřovat v upevnění legislativy, v lepší činnosti OČTŘ a také ve větší snaze ochránit majetek, zejména zaváděním nových možností zabezpečení osob obsluhujících v objektech, kde dochází k loupežím (banky, pošty, čerpací stanice apod.).⁵⁶

Co se týká trestného činu vraždy, nejhorší situace v průběhu třinácti let nastala v roce 2006, kdy bylo spácháno 231 těchto trestných činů. Naopak nejméně vražd bylo zjištěno v roce 2016. Za poslední tři roky můžeme pozorovat stagnaci počtu vražd, kde stav tohoto trestného činu se pohybuje okolo 150.

Poslední násilný trestný čin, který graf uvádí, je vydírání. Nejvyšší hodnota tohoto činu byla zaznamenána také v roce 2005, jako to bylo u trestného činu úmyslného ublížení na zdraví a loupeže. Tento vysoký stav vydírání však rapidně poklesl a počet tohoto trestného činu je o rok později 1292. Od tohoto roku pozorujeme stagnující trend až do roku 2010, kde má křivka stoupající tendenci. Od roku 2012 však můžeme pozorovat opět klesající tendenci a nejmenší počet tohoto trestného činu byl registrován v roce 2017.

Tato kapitola s názvem fenomenologie násilné kriminality se zabývá všemi ukazateli násilné kriminality. Je zde zjištěn a porovnán stav, míra, struktura a dynamika násilné kriminality v České republice a v Jihočeském kraji. V poslední podkapitole je charakterizována dynamika násilné kriminality a také vývoj těch nejzávažnějších násilných trestných činů jako je vražda, úmyslné ublížení na zdraví, vydírání a loupež od roku 2005 do roku 2017.

---

⁵⁶ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, s.r.o., 2012. str. 122.

5 ETIOLOGIE NÁSILNÉ KRIMINALITY

Abyste mohl stát účinně bojovat s násilnou kriminalitou, je především důležité odhalovat příčiny této kriminality. Znalost těchto příčin totiž může být využita k výběru správných prevenčních opatření a k vhodnému sankcionování, které bude působit jako individuální i generální prevence násilné kriminality.⁵⁷

Jelikož násilná kriminalita má širokou škálu násilného chování, nemůžeme se divit, že mezi kriminology není soulad a jednota v odpovědi na otázku jak tyto trestné činy vysvětlit. Proč lidé páchají tak strašné a destruktivní činy? Rodí se lidé jako násilníci nebo se jimi stávají? Jsou násilní lidé mentálně nemocní?⁵⁸

Důvodů, proč lidé páchají násilí, je ve společnosti mnoho. Násilí může být podmíněno jak sociálně, kulturně, politicky, ekonomicky, tak i psychologicky nebo fyziologicky. Existuje řada teorií usilujících o vysvětlení těchto příčin. Některé z nich kladou důraz na existenci vnitřních sil a procesů, jakožto determinant agresivního chování. Jiné jsou charakterizovány větším příklonem k zevním vlivům uplatňujícím se při vyvolání agresivního chování.⁵⁹

Z nejšířšího úhlu pohledu můžeme dělit 3 roviny příčin vzniku násilné kriminality, a to biologické, psychologické a socio-kulturní.⁶⁰

5.1 Biologické teorie

Biologické teorie patří k prvním názorům, které se pokusily vysvětlit, proč lidé páchají násilnou kriminalitu. Člověk dle těchto teorií páchá násilnou kriminalitu na základě svých fyziologických zvláštností.⁶¹

C. Lombroso, italský lékař a antropolog, došel k přesvědčení, že u většiny zločinců je možno konstatovat nejrůznější fyzické anomálie, jimiž se liší od běžné populace. Podrobným studiem těchto rysů se propracoval k vyslovení hypotézy o rozeném zločinci. Delikventi podle něj představují jakousi zvláštní odrůdu lidského druhu či specifický antropologický typ, a to ve smyslu degenerativního návratu na primitivnější úroveň. Jsou tudíž cosi jako moderní divoši, kteří odpovídají ranějšímu stadiu vývoje

⁵⁷ STAŇKOVÁ, L., ŠČERBA, F., VICHLENDÁ, M. *Násilná kriminalita*. Praha : Leges, 2014. str. 44.

⁵⁸ DIANIŠKA, G., a kol. *Kriminologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. str. 167.

⁵⁹ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI Publishing, 2004. str. 294.

⁶⁰ DIANIŠKA, G., a kol. *Kriminologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. str. 167.

⁶¹ STAŇKOVÁ, L., ŠČERBA, F., VICHLENDÁ, M. *Násilná kriminalita*. Praha : Leges, 2014. str. 44.

lidstva. Vnější fyzické znaky postupně spojil s konkrétními typy trestné činnosti, a tak pro hrbaté jsou podle něj příznačné sklony k falšování či žhářství, zatímco podle černých očí a hustých tmavých vlasů snadno identifikujeme lupiče.⁶²

Stojí za to poznamenat, jak teorie rozeného zločince oslovila svého času policejní praxi. Nesmírně populární se stala zejména ve Spojených státech amerických. Hlavní policejní útvar města New York se jí kupříkladu inspiroval natolik, že jeho pracovníci se v 80. letech 19. století rozhodli shromažďovat fotografie zadržených pachatelů a systematicky je třídit podle jednotlivých typů zločinu. Naděje, že zločinci vykazují shodné znaky, a bude je tím pádem možno odhalit na první pohled, se však nenaplnila.⁶³

Téma, které ovládlo práci mnoha biologicky orientovaných kriminologů, se týká dědičnosti delikventního chování. V podstatě jde o hledání důkazů potvrzujících existenci specifických genů, které jsou schopny přenášet sklony ke kriminálnímu jednání z jedné generace na druhou. Metod, jak se je kriminologové pokoušeli odhalit, se objevilo více. Nejvýznamnější místo mezi nimi zabírají studie kriminálních rodin, studie dvojčat a adopční studie.⁶⁴

5.2 Psychologické teorie

Psychologické teorie o příčině násilné kriminality se naopak zabývají osobností pachatele a procesem, kdy se pachatel naučí reagovat na určité situace násilným jednáním. Každý jedinec se totiž nachází v určitém psychologickém prostředí, které může mít zásadní vliv na jeho sociální učení.⁶⁵ Násilí je tak z pohledu psychologie „patologický způsob interakce konkrétního jedince (skupiny) s okolím.“⁶⁶

Jednou z nevlivnějších teorií se stala psychoanalýza S. Freuda. Freudův koncept líčil člověka coby bytost zmítanou primitivními pudy, které ho ženou do přímého rozporu s nároky sociálního života. Poukazoval na význam procesu socializace, neboť teprve jejím vlivem se z původně pudové bytosti, kterou je každý z nás v brzkém věku a pro niž je příznačná neschopnost krotit vlastní touhy a přání, stává jedinec, respektující pravidla a normy společnosti. Pokud se v osobnosti nerozvine dostatečně silná složka superega (tedy v podstatě cosi jako svědomí), kriminální chování je nevyhnutelné. Rozhodující

⁶² TOMÁŠEK, J. *Úvod do kriminologie, Jak studovat zločin*. Praha : Grada Publishing, 2010. str. 129.

⁶³ TOMÁŠEK, J. *Úvod do kriminologie, Jak studovat zločin*. Praha : Grada Publishing, 2010. str. 130.

⁶⁴ TOMÁŠEK, J. *Úvod do kriminologie, Jak studovat zločin*. Praha : Grada Publishing, 2010. str. 131-133.

⁶⁵ DIANIŠKA, G., a kol. *Kriminológia*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. str. 168.

⁶⁶ SPURNÝ, J. *Psychologie násilí. O psychologické podstatě násilí, o jeho projevech a způsobech psychologické obrany proti němu*. Praha : Eurounion, 1996. str. 7.

etapa lidského života se odehrává v dětství, neboť to je doba, kdy se osobnost a její složky formují.⁶⁷

Autor teorie vazby J. Bowlby sdílel obdobný názor. Pro zdárný vývoj jedince je zcela nezbytné, aby během prvních let života zakusil pocit emocionálního bezpečí, vyplývající z důvěrného vztahu s matkou či jiným, matku nahrazujícím pečovatelem. Lidé, jimiž je taková zkušenost odepřena, mají navždy narušenou schopnost navazovat citové svazky s ostatními. Bowlby byl přesvědčen, že podobný osud je typický pro velkou část delikventů.⁶⁸

Představitelé kognitivní psychologie, S. Yochelson a S. Samenow, se snažili prokázat, že liší-li se něčím delikventní populace od nedelikventní, pak je to především styl myšlenkových pochodů. Dalšími tématy, kterými se zabývaly psychologické teorie, jsou dále inteligence pachatele, princip napodobování, morální vývoj osobnosti, psychopatická porucha osobnosti, a další.⁶⁹

5.3 Socio-kulturní vlivy

Teorie vysvětlující násilí společensko-kulturními vlivy vnímají násilí jako hluboce zakořeněný jev, který je ve společnosti běžným jevem a odráží také společenské změny zvýšenou mírou násilí (např. při politických převratech, revolucích apod.)⁷⁰

Při vysvětlování příčin násilné kriminality se v rámci společenských rizikových faktorů sledují hlavně společenská třída, vzdělání, chudoba, rasa. V odborné literatuře se poměrně často můžeme setkat s tvrzením, že děti z nízkopříjmových rodin jsou vystavené většímu tlaku násilí v jejich společnosti. Tato míra se dále zvyšuje učením ze vzorů agresivního chování. Tento rizikový faktor příslušnosti ke společenské třídě byl předmětem výzkumů ve vztahu k domácímu násilí, které jednoznačně poukazují na fakt, že muži z nižších společenských a ekonomických tříd se častěji dopouštějí týrání svojí manželky v porovnání s muži z vyšší společenské třídy. Co se týče vzdělání, bylo zjištěno, že násilní muži mají průměrnou úroveň vzdělání. Z hlediska dalších rizikových faktorů je potřebné se zamyslet, zda finanční krize může zvýšit pravděpodobnost násilí v rodině, zatímco podpora může snížit přinejmenším týrání dítěte. Dokonce studie matek, které byly týrané jako děti, ukazuje, že pokud by měly dostatečnou podporu v dospělosti,

⁶⁷ TOMÁŠEK, J. *Úvod do kriminologie, Jak studovat zločin*. Praha : Grada Publishing, 2010. str. 135.

⁶⁸ TOMÁŠEK, J. *Úvod do kriminologie, Jak studovat zločin*. Praha : Grada Publishing, 2010. str. 135.

⁶⁹ TOMÁŠEK, J. *Úvod do kriminologie, Jak studovat zločin*. Praha : Grada Publishing, 2010. str. 136-138.

⁷⁰ STAŇKOVÁ, L., ŠCERBA, F., VICHLENDÁ, M. *Násilná kriminalita*. Praha : Leges, 2014. str. 45.

netýraly by ony samy svoje děti.⁷¹ Důvodem však nemusí být samotná příslušnost k sociální vrstvě, ale kumulace dalších kriminogenních činitelů, které jsou s nižší sociální úrovní spojeny (nezaměstnanost, alkoholismus a další).⁷²

Podle Novotného⁷³ můžeme s určitým zjednodušením vyčlenit dvě nejdůležitější skupiny etiologických činitelů, a to vliv rodiny, v níž dítě vyrůstá a normy chování platné ve společnosti jako celku.

5.4 Vliv rodiny

Rodina je základním a nejdůležitějším socializačním činidlem. Dítě si na základě procesu učení napodobováním vštěpuje určité vzorce chování od svých rodičů. Pokud je prostředí v rodině násilné, dochází k přenosu násilí na další generaci, a jedinec se tak naučí, že násilí je běžným způsobem interakce při kontaktu s jinými osobami, při řešení konfliktu apod.⁷⁴ Násilné modely rodičů jsou charakterizovány především častými a přísnými tělesnými tresty. V této souvislosti se někdy hovoří o subkultuře násilí.⁷⁵

5.5 Normy chování platné ve společnosti

Dalším významným činitelem ovlivňujícím násilnou kriminalitu jsou normy chování ve společnosti. Pokud je ve společnosti násilí akceptováno, tolerováno, chápáno jako běžná, normální součást denního života, pak se takové hodnoty rozvíjí i u jednotlivce a ten pak přijímá hodnoty společnosti za své.⁷⁶

Významnou roli mohou sehrát i další faktory, jako jsou:⁷⁷

- ekonomická nerovnost (tíživá životní situace),
- otázky spojené s kulturní dezintegrací,
- postoje rasové nerovnosti,
- určité biologické a osobnostní faktory,
- abúzus návykových látek, zejména alkoholu,
- některé faktory duševních chorob,
- vliv masmédií,

---

⁷¹ DIANIŠKA, G., a kol. *Kriminológia*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. str. 168-169.

⁷² STAŇKOVÁ, L., ŠČERBA, F., VICHLENDÁ, M. *Násilná kriminalita*. Praha : Leges, 2014. str. 45.

⁷³ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI Publishing, 2004. str. 294-295.

⁷⁴ STAŇKOVÁ, L., ŠČERBA, F., VICHLENDÁ, M. *Násilná kriminalita*. Praha : Leges, 2014. str. 46.

⁷⁵ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI Publishing, 2004. str. 294-295.

⁷⁶ STAŇKOVÁ, L., ŠČERBA, F., VICHLENDÁ, M. *Násilná kriminalita*. Praha : Leges, 2014. str. 46.

⁷⁷ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI Publishing, 2004. str. 295.

- úloha, chování oběti.

5.6 Vliv masmédií

Média mají obrovskou moc ovlivňovat myšlení, cítění i jednání lidí. Nebezpečí takové moci spočívá v tom, že prostřednictvím televize či tisku je možné manipulovat informacemi, zjednodušovat realitu či ovlivňovat úsudek. Agrese v televizním pořadu může sloužit jako vzor hodný napodobení. Časté pozorování násilí upevňuje divákovo přesvědčení, že agrese je přípustný, nebo dokonce žádoucí prostředek řešení mezilidských konfliktů⁷⁸

Média vytváří atmosféru strachu ze zločinu prostřednictvím nadměrné prezentace násilí. Věnují pozornost především případům, které mají velkou sledovanost a to jsou především závažné násilné trestné činy, jako jsou vraždy, loupeže a podobně. Je prokazatelné, že mediální prezentace trestné činnosti, ať již v podobě zpravodajství či v rámci jiných pořadů, působí nezřídka jako kriminogenní faktor z hlediska napodobování způsobu spáchání trestného činu. Rizika nadměrného zobrazování násilí jsou nesporná ve vztahu k dětem, kterým se vsugerovává představa, že násilí je běžná forma chování. To přispívá k citové otupělosti, zvláště ve vztahu k následkům agrese v denním životě.⁷⁹

Tato kapitola se snaží objasnit příčiny této kriminality. Mezi kriminology panuje nesoulad v názoru, proč lidé páchají tak strašné činy. V historii se objevily tři hlavní teorie příčin páchání trestných činů, a to biologické, psychologické a socio-kulturní. Podle biologické teorie páchá člověk násilnou kriminalitu díky fyziologických zvláštnostem, psychologická teorie klade důraz na zvláštnosti osobnosti pachatele a socio-kulturní teorie staví do popředí vlivy okolí. Mezi další důležité skupiny patří vliv rodiny a vliv norem chování platných ve společnosti.

---

⁷⁸ ČERMÁK, I. *Lidská agrese a její souvislosti*. Žďár nad Sázavou : Fakta, 1998. str.90-91.

⁷⁹ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI Publishing, 2004. str. 295-296.

6 KONTROLA NÁSILNÉ KRIMINALITY

Kontrola kriminality představuje činnosti spočívající v plnění úkolů společnosti a státu při ochraně občanů před kriminalitou. Zahrnuje všechny společenské instituce, strategie a sankce, jejichž cílem je dosažení konformity chování v oblasti regulované normami trestního práva. Cílem tohoto vynaloženého úsilí je udržení kriminality v určitých přijatelných mezích nebo její omezování.⁸⁰

Kontrola kriminality je realizována na základě dvou strategií, a to trestní represe a prevence. V represivní strategii jde převážně o aplikaci prostředků trestního práva, zatímco strategie preventivní se soustřeďuje na předcházení vzniku trestné činnosti. Tato strategie se opírá o opatření sociální, ekonomická, výchovná, kulturní, poradenská, léčebná aj.⁸¹

Po druhé světové válce začal ve světě velký růst kriminality spojený se vznikem nových trestných činů. První reakcí na nárůst kriminality bylo zesilování represe. Společnost stanovila, jaké jednání je škodlivé a kriminalizovala jej formou zákona. Složky trestní justice si pak chování platné ve společnosti vynucují represivními nástroji. Postupem času se důraz začal přesouvat na prevenci. Ta se na rozdíl od trestní represe zaměřovala do budoucnosti na předcházení kriminality jako společenského jevu hromadné povahy. Demokratický právní stát se ani nemůže orientovat jen na neustálé posilování represe, neboť by tím popřel svou demokratickou podstatu a směřoval by k policejnímu státu. V první polovině 90. let minulého století se začal prosazovat názor, že výraznějšího a trvalejšího úspěchu v kontrole trestné činnosti je možno dosáhnout nejen zkvalitněním represe, ale především komplexní prevencí: zvýšenou pozorností při výchově dětí a mládeže, možnostem využití volného času, optimalizací vstupu mládeže do světa práce, sociální a bytovou situací obyvatelstva, růstem zaměstnanosti atd. Na trestní represi a na prevenci kriminality se začalo hledět jako na dvě strany téže mince.⁸²

6.1 Trestní represe

Tato část kontroly kriminality je postavena na systému trestů a ochranných opatření, které se ukládají za kriminální jednání. V našem trestním právu je trest prostředkem státního donucení, který stát užívá k ochraně zájmů chráněných trestním

---

⁸⁰ ZAPLETAL, J. *Prevence kriminality*. Praha : Policejní akademie ČR, 2000. str. 5.

⁸¹ KUČHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha : C. H. Beck, 2005. str. 184.

⁸² HOLCR, K., a kol. *Kriminologie*. Praha : Leges, 2009. str. 165-166.

zákonem, ochraně společnosti před trestnými činy a jejich pachateli. Jedná se o újmu na svobodě, majetkových nebo jiných právech odsouzeného, kterou může pachatel trestného činu uložit jen soud. Trest může být uložen výlučně pachateli trestného činu a to jen na základě zákona. Pouze zákon stanoví, které jednání je trestným činem a jaký trest, jakož i jaké jiné újmy na právech a majetku lze za jeho spáchání uložit⁸³

Účelem trestu je pak ochrana společnosti před pachateli trestných činů. Ochrana je realizována tak, že uložený trest má zabránit odsouzenému v dalším páčání trestné činnosti, tj. přinutit ho k respektování zákona (hledisko individuální prevence), a tím působit výchovně i na ostatní členy společnosti (hledisko generální prevence). Ochrana společnosti je tedy realizována prostřednictvím dvou základních složek trestu, a to prvkem represe a prvkem výchovy.⁸⁴

S účelem trestu úzce souvisí otázka spravedlnosti. Pokud trest není adekvátní, má to vliv i na jeho účinnost. Účelu trestu může být naplněno pouze v případě, že uložený trest je spravedlivý, trest by tedy neměl být ani přísnější ani mírnější, než je nutné k ochraně společnosti před trestnými činy. Druh a výměra trestu by měly odpovídat společenské závažnosti a ostatním okolnostem spáchání trestného činu a osobě jeho pachatele.⁸⁵

Teorie funkcí trestu

Z pohledu vývoje kriminologických názorů se vykrytalizovalo několik funkcí trestu. Jsou jimi funkce odplatná, odstrašení, rehabilitační, eliminační a restituční.

Odplatná (retribuční) teorie využívá principu zrcadlového odrazu. Pachatel dobrovolně páchal trestnou činnost, musí počítat s odpovídající odplatou. Újma způsobená trestem musí odpovídat újmě způsobené trestným činem („oko za oko, zub za zub“).⁸⁶

Teorie odstrašení spatřuje funkci trestu především v tom, že odrazuje pachatele od dalšího kriminálního chování (individuální prevence) a stejný účinek má i na ostatní jedince, kteří se mohou stát potencionálními pachateli (generální prevence).⁸⁷ Vyžaduje

---

⁸³ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. 6.vydání. Praha : Leges, 2017. str. 385-387.

⁸⁴ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, s.r.o., 2012, str. 80-81.

⁸⁵ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. 6.vydání. Praha : Leges, 2017. str. 391.

⁸⁶ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, s.r.o., 2012. str. 81.

⁸⁷ KUČHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2005. str. 189.

individuální přístup, protože na každého působí uložený trest odlišně. Preventivní funkce spočívá zejména v neodvratitelnosti trestu, ne v jeho tvrdosti.⁸⁸

Teorie rehabilitační je zaměřena na osobu pachatelem a všímá si etiologie individuálního trestného činu. Trestání má smysl tehdy, vede-li trestní řízení a výkon trestu k odstranění kriminogenních podmínek a převýchově pachatele.⁸⁹

Eliminační teorie považuje za nejlepší ochranu společnosti a nejvhodnější trest pro pachatele jeho izolaci od společnosti. Negativními důsledky uplatňování této teorie je růst nákladů na vězeňství, ztráta některých společenských návyků u odsouzeného, jakož i ztížení jeho návratu do normálního života.⁹⁰

Teorie restituční zdůrazňuje význam odstranění následků trestného jednání a význam náhrady škody, kterou utrpěla oběť trestného činu. Trest podle této teorie má především směřovat k tomu, aby byla obnovena rovnováha v sociálních vztazích, porušená trestným činem a aby byly uspokojeny nároky poškozených osob.⁹¹ S touto teorií je spjata restorativní justice.

Je třeba říci, že uvedené teorie se v praxi neuplatňují v čisté podobě, ale dochází k prolínání prvků více teorií, a to v závislosti na zemi, společensko-historické etapě jejího vývoje, politickém zřízení, aktuálním společenském klimatu apod.⁹²

Restorativní justice

V průběhu 20. století stále celosvětově narůstal počet vězněných osob. Z tohoto důvodu vyvstala otázka o účinnosti sankční politiky a celého systému trestí justice. Je obecně známo, že výkon trestu přináší celou řadu nežádoucích efektů, jako je například devastující vliv vězeňského prostředí na osobnost odsouzeného, přerušení pozitivních sociálních vazeb s původním prostředím, přerušení pracovních aktivit a vztahů, ztížené uplatnění v životě po propuštění apod. V druhé polovině 20. století vznikají nové koncepce, které se snaží tyto problémy řešit. Mezi ně patří i systém restorativní justice.⁹³

---

⁸⁸ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, s.r.o., 2012. str. 81.

⁸⁹ HOLCR, K., a kol. *Kriminologie*. Praha : Leges, 2009. str. 167.

⁹⁰ HOLCR, K., a kol. *Kriminologie*. Praha : Leges, 2009. str. 167.

⁹¹ Kuchta, J., Válková, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha : C. H. Beck, 2005. str. 192.

⁹² HOLCR, K., a kol. *Kriminologie*. Praha : Leges, 2009. str. 168.

⁹³ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň : Aleš Čeněk s.r.o., 2012. str. 82.

Základní principy restorativní justice ⁹⁴

- Zločin má být chápán jako škoda, která byla způsobena oběti, jde o újmu materiální, fyzickou, psychickou, o ztrátu společenského postavení, atd.
- Hlavním účelem společenské reakce na spáchaný čin nemá být potrestání pachatele, ani jeho převýchova nebo odstrašení, ale vytvoření takových podmínek, aby mohly být odstraněny následky trestné činnosti
- Tendence ke zpřísnování trestní represe je kontraproduktivní, zejména u mladistvých pachatelů.
- Pachatel se má aktivně podílet na náhradě způsobené škody (na odstranění škodlivých následků trestného činu), pokud nehodlá participovat na tomto odstranění následků, je k tomu donucen soudem.
- Orgány činné v trestním řízení se v systému restorativní justice angažují pouze tehdy, jestliže čistě vyjednávací postup mezi pachatelem a obětí nevede k cíli nebo jestliže spáchaný trestný čin je takové závažnosti, že klasický trestní proces je nezbytný.
- Oběť trestného činu nemůže být nucena k vyjednávání s pachatelem o způsobu a rozsahu kompenzace za způsobenou škodu.

Restorativní justice je proces, při kterém všechny strany, mající účast na určitém trestném činu, se setkávají společně za účelem kolektivního posouzení, jak vyřešit nepříznivé následky trestného činu a jeho budoucí důsledky. Aby bylo reálně možné uskutečnit setkání pachatele a oběti, je nezbytné svěřit iniciativní roli neutrální osobě, která plní úkoly zprostředkovatele – MEDIÁTORA. ⁹⁵

Do české justice pronikly prvky restorativní justice zákonem č. 257/2000 Sb. o Probační a mediační službě a také začleňováním alternativních trestů do právního řádu.

U násilných trestných činů se můžeme setkat se širokou škálou závažnosti. Ve většině případů však převažují zločiny, z nichž řada spadá do kategorie zvláště závažného zločinu. Ale na druhou stranu se zde můžeme setkat i s přečiny (např. trestný čin ublížení na zdraví podle § 146 odst. 1 TZ, za který lze uložit maximálně tříletý trest odnětí svobody, nebo privilegovaná skutková podstata ublížení na zdraví z omluvitelné

---

⁹⁴ KARABEC, Z. *Koncept restorativní justice*. In Restorativní justice, sborník příspěvků a dokumentů. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003. str. 8-9.

⁹⁵ KARABEC, Z. *Koncept restorativní justice*. In Restorativní justice, sborník příspěvků a dokumentů. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003. str. 9.

pohnutky podle § 146a odst. 1 TZ, kde může být uložen trest odnětí svobody až na jeden rok). Použití násilí vůči jiné osobě lze vnímat jako interpersonální konflikt a je vhodné zohledňovat principy restorativní justice, která spatřuje primární účel systému trestní justice v kompenzaci poskytované individuálním obětem. Naplňování spravedlnosti pro restorativní justici je zaměřeno na maximální míru obnovy toho, co bylo činem narušeno a snaha přivést pachatele k převzetí odpovědnosti za svůj čin, docílit pochopení a uznání viny. Restorativní přístup při řešení násilných trestných činů se může projevit odklony v trestním řízení. Dle současné úpravy je však aplikace odklonů omezena pouze na kategorii přečinů, do kterých spadá jen část násilných trestných činů. Spáchání zločinu zcela vylučuje i možnost uložení alternativních trestů, konkrétně jde o obecně prospěšné práce a o domácí vězení, omezena je i možnost uložit trest peněžitý. Z toho tedy vyplývá, že s výjimkou několika méně závažných přečinů může soud při výběru hlavního druhu trestu volit v zásadě jen z dvojice trestů, a to z nepodmíněného trestu odnětí svobody a trestu odnětí svobody podmíněně odloženého, jen výjimečně připadá v úvahu též uložení peněžitého trestu (např. při spáchání trestného činu loupeže).⁹⁶

6.2 Prevence násilné kriminality

V procesu kontroly kriminality už nepostačuje reagovat pouze trestněprávními prostředky. Je daleko humánnější a levnější soustředit se na aktivity, které by předcházeli kriminalitě a negativním společenským jevům. Prevence kriminality je výraznou složkou, která zvyšuje bezpečnost občana v daném státě.⁹⁷

Podstatou prevence kriminality je předcházení negativním faktorům, které vedou ke kriminalitě, a podpora pozitivních faktorů, které kriminalitu snižují. Základem každé prevence by tedy mělo být poznání nežádoucího jevu, jeho příčin a ochranných faktorů. Proto je důležité poznat na základě kriminologických výzkumů příčiny násilné kriminality a jevy, které pomáhají jejímu růstu, usnadňují ji, a naopak jevy, které násilné kriminalitě zamezují a které je potřeba podporovat.⁹⁸

Možnosti prevence násilné kriminality jsou poněkud omezenější, než je tomu například u kriminality majetkové. Je to dáno jednak charakteristickými zvláštnostmi pachatelů násilných trestných činů (z nemalé části jde o osoby s nízkou inteligencí, podprůměrným vzděláním nebo s psychopatickými rysy osobnosti), jednak skutečností,

⁹⁶ STAŇKOVÁ, L., ŠČERBA, F., VICHLENDÁ, M. *Násilná kriminalita*. Praha : Leges, 2014. str.121-128.

⁹⁷ DIANIŠKA, G., a kol. *Kriminológia*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. str. 103.

⁹⁸ STAŇKOVÁ, L., ŠČERBA, F., VICHLENDÁ, M. *Násilná kriminalita*. Praha : Leges, 2014. str. 49.

že valná část násilných trestných činů není předem plánována (mají spíše spontánní povahu a nežádka jsou páčány pod bezprostředním vlivem alkoholu).⁹⁹

Preventivní aktivity rozlišujeme podle dvou základních aspektů:¹⁰⁰

a) podle **cílových objektů** na:

- sociální prevenci (cílový objekt: pachatelé trestných činů),
- situační prevenci (cílový objekt: situace trestných činů),
- viktimizační prevenci (cílový objekt: oběti trestného činu);

b) podle **stadia vývoje kriminálního problému** na:

- primární prevenci,
- sekundární prevenci,
- terciální prevenci.

6.2.1 Sociální prevence

Sociální prevence je prevencí všech sociálně patologických jevů včetně kriminality. Tato prevence je součástí sociální politiky. Její podstatou je vytváření příznivých společenských podmínek v oblasti ekonomické, sociální, kulturní, výchovně vzdělávací, v oblasti zaměstnanosti, bydlení, podmínek pro využití volného času, růst životní úrovně, duchovní rozvoj, humanizaci a zkvalitňování způsobu života společnosti jako celku, sociálních skupin, jakož i pro socializaci a sociální integraci každého jednotlivce. Sociální prevence je zaměřena na změnu nepříznivých společenských, ekonomických, kulturních a dalších podmínek, které se stávají kriminogenními faktory (prostituce, alkoholismus, záškoláctví, extremistické skupiny, apod.). Jde tedy o vytváření takových podmínek, aby se člověk nestal pachatelem trestného činu, anebo aby v páčání trestných činů nepokračoval.¹⁰¹

Základní cesty prevence násilné kriminality spočívají zejména v sociální prevenci. Násilná kriminalita je spojována s nesprávnou výchovou v rodině, užíváním alkoholu a jiných návykových látek, s duševními chorobami, stále větší tolerancí násilí ve společnosti a v médiích. Velmi významnou roli má rodina, protože plní výchovnou funkci. Zde si jednatlivec vštěpuje základní rysy chování a prochází procesem socializace. Důležité je především naučit se řešit problémy smírně a správně regulovat

---

⁹⁹ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. Praha : ASPI Publishing, 2004. str. 297.

¹⁰⁰ HOLCR, K., a kol. *Kriminologie*. Praha : Leges, 2009. str. 168.

¹⁰¹ HOLCR, K., a kol. *Kriminologie*. Praha : Leges, 2009. str. 168.

násilí. Pokud se vyskytnou problémy či nedostatky ve výchově, k nápravě by měla alespoň částečně přispět výchova ve škole a podpora realizace volného času. Ve škole by měl být kladen důraz na znalost práva, výuku v etice, mravní kodex společnosti a na dobré mezilidské vztahy. Pokud bude škola místem, kde se studenti mohou realizovat, svěřit se pedagogům se svými problémy, brát pedagoga v určitém směru jako morální vzor, může mít škola velký potenciál působit na mladé lidi a snížit riziko násilné kriminality. Zvláštní pozornost by měla být věnována projevům násilí přímo ve školách, zejména šikaně. Ta by se neměla za žádnou cenu podceňovat, především pokud je spojena s rasově podmíněným násilím.¹⁰²

V sociální prevenci násilné kriminality má také důležitost potírání alkoholismu, neboť podnapilost pachatele nebo oběti bezprostředně ovlivňuje vznik konfliktů mezi pachatelem a obětí a odstraňuje zábrany vůči škodlivým rozhodnutím. Alkohol a jeho zneužívání vede také k poškození organismu a má vliv na dlouhodobé chování jedince, který nezdědka ztrácí kontrolu a racionální uvažování. S určitým zjednodušením lze říci, že prevence násilné kriminality je do značné míry totožná s bojem proti alkoholismu a jiným toxikomániím. Jde o předcházení nadměrnému návykovému požívání alkoholu, ale také o rychlé zásahy vůči osobám, které se v opilosti pohybují na veřejně přístupných místech.¹⁰³

K významným článkům prevence kriminality patří i média, která mohou na veřejnost působit v pozitivním smyslu, zejména zvýrazňováním hranic mezi dovoleným a nedovoleným chováním, seznamováním veřejnosti nejen s právními normami, ale také s preventivními opatřeními, která mohou lidé aplikovat v denním životě, apelem na morální pravidla apod. Samozřejmě, že mají také negativní vliv, zejména na děti a mládež, jelikož ve zprávách, filmech, počítačových hrách se běžně vyskytují prvky násilí.¹⁰⁴

6.2.2 Situační prevence

Situační prevence je specificky orientovaná na kriminalitu, ochranu veřejného pořádku, bezpečnost, zdraví, život a majetek. Jejím přínosem je, že na jedné straně ztěžuje potencionálnímu pachateli spáchat trestný čin, na druhé straně pak zvyšuje pravděpodobnost odhalení reálného pachatele. Situační prevence je na rozdíl od sociální

---

¹⁰² STAŇKOVÁ, L., ŠČERBA, F., VICHLENDÁ, M. *Násilná kriminalita*. Praha : Leges, 2014. str. 50-52.

¹⁰³ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. Praha : ASPI Publishing, 2004. str. 297.

¹⁰⁴ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. Praha : ASPI Publishing, 2004. str. 298.

prevence zaměřená na kriminogenní situace, to znamená, že vychází z toho, že určité druhy kriminality se objevují v určitém čase, na určitých místech a za určitých okolností.¹⁰⁵

Prostředky situační prevence se jeví jako velmi efektivní při předcházení majetkové trestné činnosti, ale jejich přínos se týká i ochrany zdraví, života lidí a zvýšeného pocitu jejich bezpečí a jistoty. Situační prevence je však jednotlivě účinná jen tehdy, když nemá pouze modelový charakter, ale je „šitá na míru“ určité ulici, čtvrti nebo městu. Je relativně laciná a poměrně snadno lze měřit její přínos. Ten se zvyšuje, kombinuje-li se situační prevence s opatřeními sociální a viktimologické prevence.¹⁰⁶

I přes to, že je velká část násilné kriminality páchána v afektu, tedy bez většího předchozího posouzení situace, je možné učinit vhodná situační opatření k tomu, aby čin nebyl dokonán, nebo byl alespoň odhalen a usvědčen ze svého činu. Násilná kriminalita vykazuje různé zákonitosti, které se liší dle jednotlivých typů deliktů. Pro pouliční delikty (zejména loupež, loupežná vražda) jsou vhodnými opatřeními situační prevence např. osvětlení veřejných prostranství, sledování kriminogenních zón pomocí kamerového systému a hlídkové služby, umístění policejní služebny v blízkosti rizikových míst, používání trezorů, sejfů, alarmu. U trestných činů páchaných v soukromí, především mezi osobami s blízkým vztahem, je třeba uplatnit jiná opatření. Tato opatření mají spíše charakter sociální a viktimologické prevence. Mezi situační opatření patří právní omezení držení zbraní a střeliva. Ve většině případů je však násilná kriminalita páchána za použití běžně dostupných předmětů, které slouží jako zbraně a jejich výskyt nelze nijak omezit. Jedná se například o kuchyňský nůž, kladivo, sekera, cihla, apod. V tomto směru pravděpodobně není možné zabránit pachateli, aby ve vyhrocené situaci použil k násilnému jednání jakýkoliv předmět, případně sílu vlastního těla.¹⁰⁷

6.2.3 Viktimologická prevence

Viktimologická prevence je druh specificky orientované prevence kriminality, která sleduje, aby se člověk nestal obětí trestného činu. Využívá při tom viktimologické poznatky a zaměřuje se na činnost osvětovou a poradenskou a na vštěpování obecných a speciálních zásad ochrany ohrožených osob. Osvětová činnost se zaměřuje jednak na to, jak se lidé mají chovat, aby sebe a svůj majetek nevystavovali zvýšenému nebezpečí

¹⁰⁵ DIANIŠKA, G., a kol. *Kriminológia*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. str. 107.

¹⁰⁶ HOLCR, K., a kol. *Kriminologie*. Praha : Leges, 2009. str. 174.

¹⁰⁷ STAŇKOVÁ, L., ŠČERBA, F., VICHLENDÁ, M. *Násilná kriminalita*. Praha : Leges, 2014. str. 57-58.

napadení, a také na to, jak se mají bránit před útokem, během útoku i po něm. Do viktimologické prevence zahrnujeme i výcvikové kurzy psychologické i fyzické sebeobranu, terapeutické a rehabilitační zacházení po útoku i prevenci orientovanou na nebezpečí viktimologické recidivy.¹⁰⁸

Prevence viktimizace se může uskutečňovat všeobecně, ve vztahu ke všem lidem jejich vzděláváním, informováním o nebezpečnosti kriminality, jejich výcvikem v preventivním jednání, propagací technických možností obrany před trestnou činností. Může být i velmi adresná ve vztahu k určitým sociálním skupinám nebo jednotlivcům a realizovat se formou skupinového nebo individuálního poradenství, nácviku reakcí v situacích ohrožení apod. Na prevenci viktimizace navazuje pomoc obětem trestných činů, poskytovaná státními i nestátními subjekty.¹⁰⁹

Největší pozornost by měla být věnována osobám s vysokou mírou viktimnosti.¹¹⁰

- Důchodci - jak mají bezpečně přenášet důchod domů, jak nemají nikoho cizího vpouštět do bytu, jak nemají chodit a odlehlá místa atd.
- Děti – jak se chovat, když jsou osloveny neznámou osobou, která jim nabízí dárky, odvoz autem aj.
- Dívky a ženy – způsob oblékání, jakým místům se vyvarovat po setmění, jak reagovat při napadení atd.

6.2.4 Primární prevence

Tato prevence představuje všeobecné preventivní působení na lidi, situace a objekty. Primární prevence je adresována nejširšímu obyvatelstvu (působí celoplošně, na všechny obyvatele bez rozdílu) a jednotlivcům má poskytnout sociální kompenzace k produktivnímu zvládnutí konfliktů. Primární prevence má charakter nepřímé strategie a je realizována prostřednictvím hospodářské, sociální, kulturní politiky, technických opatření a masmédií.¹¹¹

Primární prevenci můžeme shrnout následovně:¹¹²

- je adresována veškerému obyvatelstvu státu,

¹⁰⁸ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. Praha : ASPI Publishing, 2004. str. 188.

¹⁰⁹ HOLCR, K., a kol. *Kriminologie*. Praha : Leges, 2009. str. 175.

¹¹⁰ SVATOŠ, R. *Prevence kriminality*. České Budějovice : VŠERS, 2014. str. 29.

¹¹¹ DIANIŠKA, G., a kol. *Kriminologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. str. 108.

¹¹² SVATOŠ, R. *Prevence kriminality*. České Budějovice : VŠERS, 2014. str. 16- 17.

- působí na každého bez ohledu na stupeň jeho kriminálního ohrožení,
- působí na příčiny kriminality cestou sociální, kulturní a právní politiky,
- může být:
  - sociální – výchova, vzdělání, osvěta, zaměstnanost atd.
  - situační – urbanistika (nestavět velká sídliště, která jsou typická pro páchání kriminality),
  - viktimologická – informuje veřejnost nebo určitou skupinu obyvatelstva o případných nebezpečích

6.2.5 Sekundární prevence

Preventivní aktivity této prevence jsou orientovány na potenciální pachatele, na potenciální oběti a na kriminogenní situace. Mezi potenciální pachatele patří rizikové skupiny mládeže, alkoholici, narkomani, nezaměstnaní aj. Potenciálními oběťmi se stávají převážně ženy, děti, důchodci aj. Sekundární prevence může být sociální, situační i viktimologická. Sekundární sociální prevence se může týkat zaměstnanosti v určitém regionu například při uzavření dolu, továren atd. Prevence sekundární situační prevence je orientována na kriminogenní situace – instalace kamery na nebezpečné křižovatce, zamřížování výlohy, atd. Sekundární viktimologická prevence například informuje důchodce konkrétního sídliště o zvýšeném množství přepadávání starších osob.¹¹³

6.2.6 Terciální prevence

Terciální prevence je zaměřena hlavně na předcházení kriminální recidivě u pachatele a viktimologické recidivě u oběti. Předpokládá tedy, že již ke spáchání trestného činu došlo. U oběti půjde i o předcházení sekundární viktimizaci, o napravení následků trestného činu a o poskytnutí potřebné pomoci. U pachatelů půjde o jejich sociální reintegraci, kterou se zabývá penologie.¹¹⁴

Tato obsáhlá kapitola se zabývá kontrolou kriminality, jejíž cíl je udržet kriminalitu v určitých mezích, které jsou pro společnost přijatelné. První podkapitola s názvem Trestní represe pojednává především o trestu, jeho účelu a funkcí trestu, dále se zabývá restorativní justicí. Druhá podkapitola s názvem Prevence kriminality charakterizuje základní druhy prevence.

¹¹³ SVATOŠ, R. *Prevence kriminality*. České Budějovice : VŠERS, 2014. str. 17.

¹¹⁴ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. Praha : ASPI Publishing, 2004. str. 191.

7 VÝZKUMNÁ ČÁST

7.1 Dotazníkové šetření

V praktické části bakalářské práce byla použita technika dotazníkového šetření. Cílem bylo zjistit povědomí lidí o násilné kriminalitě. Jaký mají názor na tuto kriminalitu, zda se cítí bezpečně, jestli se setkali s násilnou kriminalitou osobně nebo jestli osobně znají oběť či pachatele této kriminality. V neposlední řadě měl dotazník za úkol zjistit, zda jsou občané spokojeni s prevencí násilné kriminality, či nikoliv.

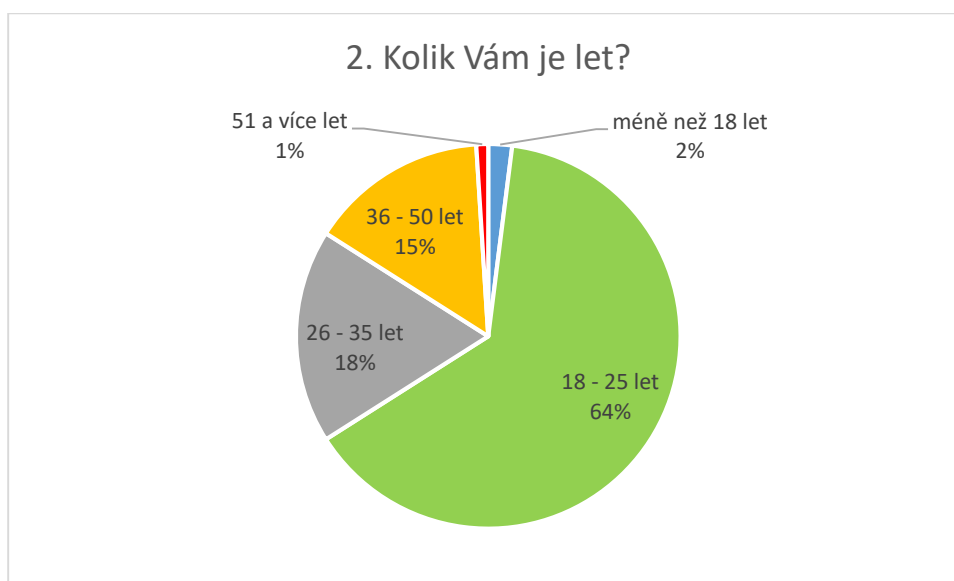
Dotazník byl vytvořen na webovém portále www.surveio.com, přesná adresa k vyplnění je: <https://www.surveio.com/survey/d/P9A0N7P7P2O1Z8S7R>, celé jeho znění se také nachází v příloze č. 1. Dotazník tvořilo 17 otázek a zodpovědělo jej 100 respondentů.

Graf 7- otázka č. 1

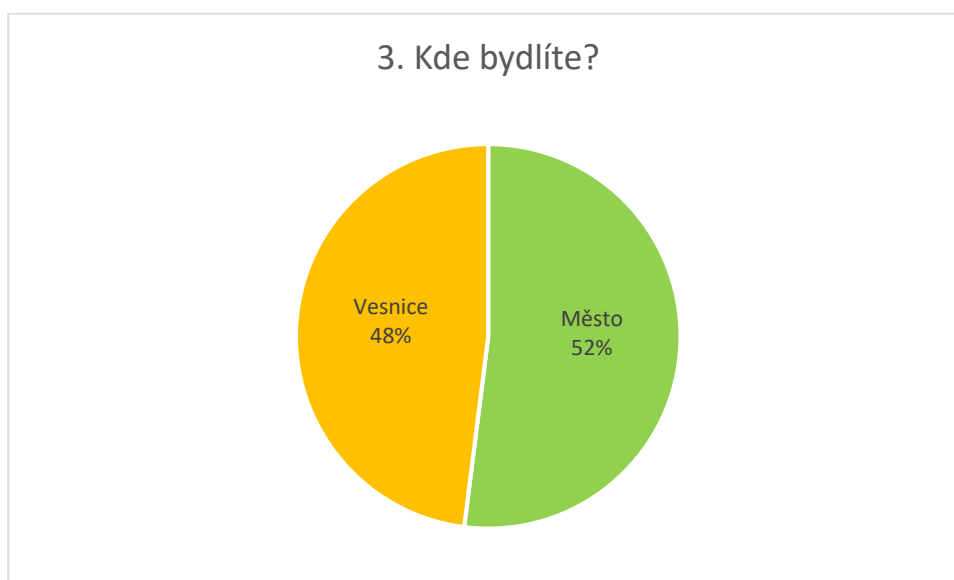
První otázkou se zjišťovalo pohlaví respondentů. Z grafu vyplývá, že dvě třetiny odpovídajících bylo ženského pohlaví a pouze jedna třetina mužského pohlaví.

Graf 8- otázka č. 2

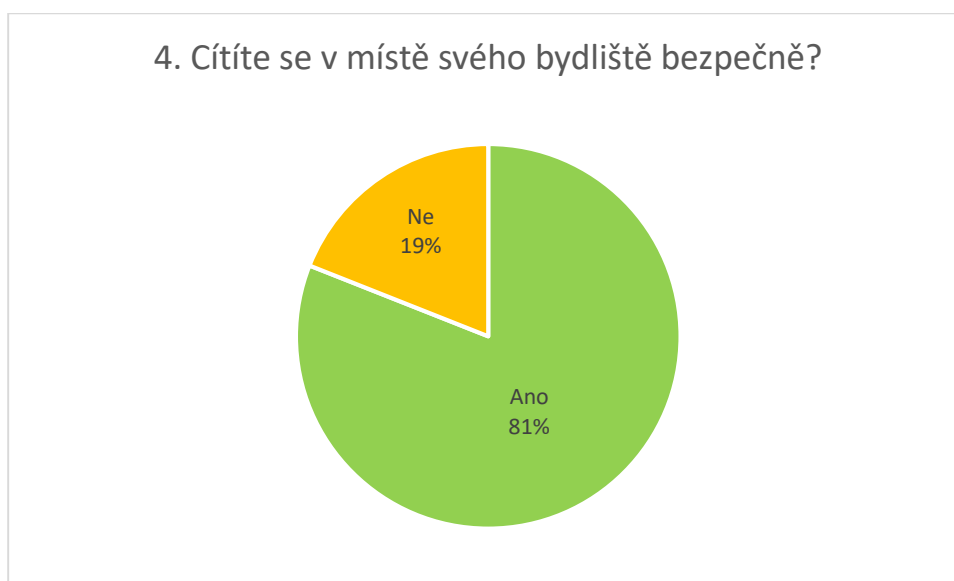
Druhá otázka byla směřována na věk respondentů. Největší část tvoří věková skupina od 18 – 25 let, přesně 64 % dotazovaných. Druhá největší skupina jsou respondenti věku 26 – 35 let (18 %) a třetí největší skupinu tvoří věková kategorie 36 – 50 let (15%). Respondentů mladších 18 let a starších 51 let bylo velmi málo, pouze 2 % a 1 %.

Graf 9 - otázka č. 3

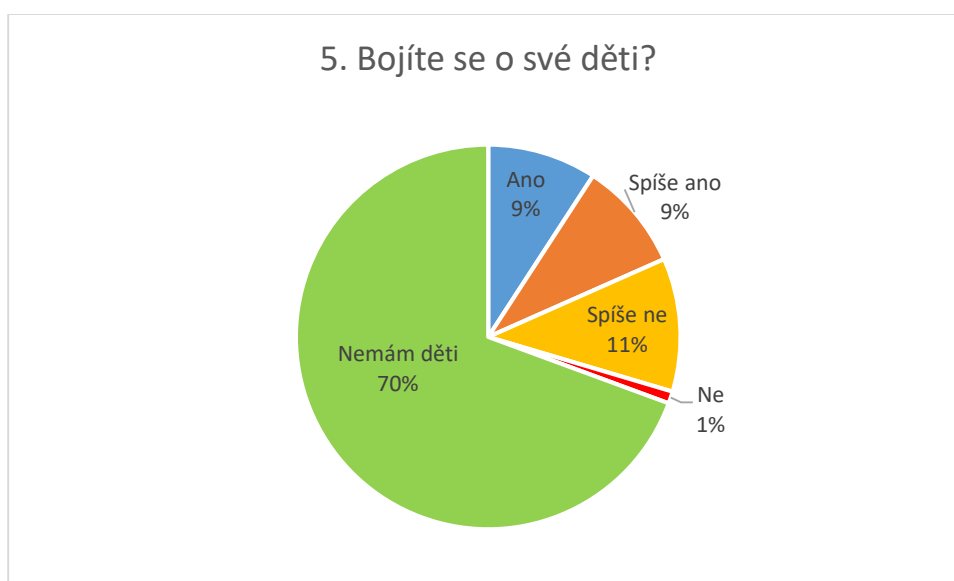
Tato otázka zjišťovala, kde respondenti bydlí, zda na vesnici či ve městě. Z grafu je patrné, že počet respondentů, kteří bydlí ve městě (52 %), je skoro stejný jako těch, kteří bydlí na vesnici (48 %).

Graf 10 - otázka č. 4

V předchozí otázce se zjistilo, že počet respondentů žijících ve městě je téměř shodný s počtem respondentů žijících na vesnici. V místě bydliště se cítí bezpečně 81 % dotazovaných, 19 % se bezpečně necítí.

Graf 11 - otázka č. 5

Jelikož největší část respondentů patří do věkové kategorie 18 – 25 let, je logické, že v této otázce odpověděla většina, že děti nemá. Co se týká respondentů, kteří děti mají, 18 % se o své děti bojí (9 % ano, 9 % spíše ano), 12 % respondentů se o své děti nebojí (11 % spíše ne, 1 % ne).

Graf 12 - otázka č. 6

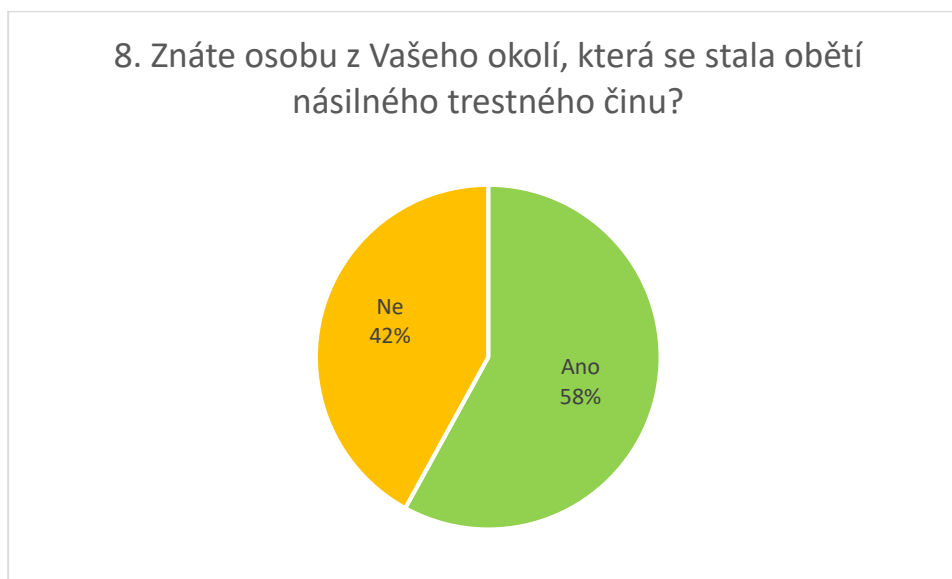
Otázka číslo šest zjišťovala osobní zkušenost s násilnou kriminalitou. Většina odpovídajících se s touto kriminalitou nesetkala, přesně 78 %. Zbytek respondentů se s touto kriminalitou setkala (22 %).

Graf 13 - otázka č. 7

Sedmá otázka měla zjistit, kolik respondentů zná osobu, která byla trestána za násilný trestný čin. Tyto odpovědi jsou překvapující, jelikož skoro polovina odpověděla, že zná pachatele násilného trestného činu.

Graf 14 - otázka č. 8

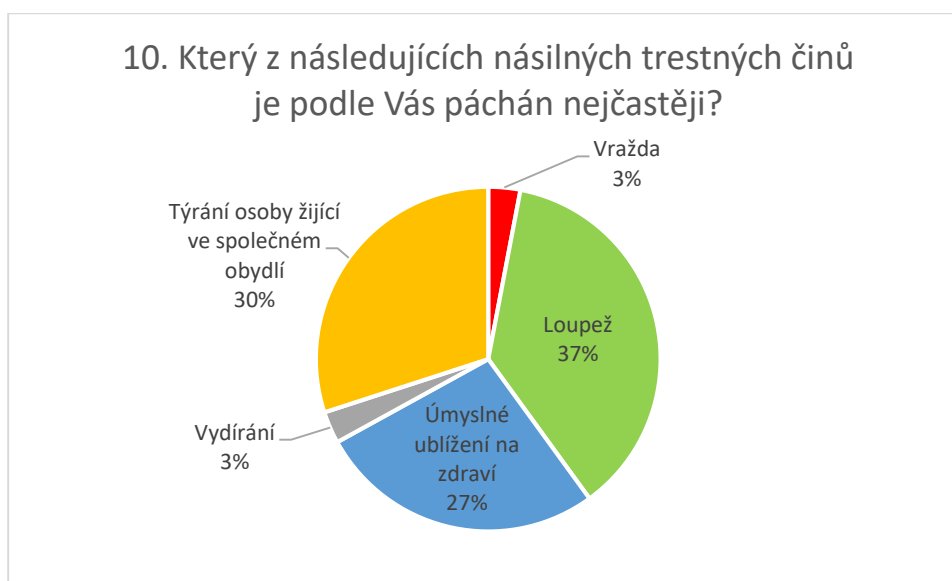
Osmá otázka naopak zjišťovala, kolik respondentů zná oběť násilného trestného činu. Více než polovina respondentů (58 %) odpověděla kladně. Je zarážející, že tolik lidí zná ve svém okolí oběť násilného trestného činu. Můžeme se domnívat, že některé oběti nenahlásili trestný čin Policii ČR.

Graf 15 - otázka č. 9

Otázka číslo devět měla za úkol zjistit povědomí respondentů o dynamice násilné kriminality. Jak je z grafu patrné, skoro tři čtvrtiny odpovídajících si myslí, že počet násilných trestných činů stoupá, 44 % odpovědělo spíše ano, 29 % ano. Co se týká záporných odpovědí, necelá čtvrtina (26 %) odpovídajících si myslí, že počet násilných trestných činů spíše nestoupá. Pouze 1 % odpovědělo na tuto otázku zcela záporně.

Graf 16 - otázka č. 10

Desátá otázka měla za úkol zjistit názor respondentů, který trestný čin je podle nich páčán nejčastěji. První místo zaujala loupež s 37 %, druhé místo patří týrání osoby žijící ve společném obydlí s 30 % a na třetím místě je úmyslné ublížení na zdraví s 27 %. Nejméně častými odpověďmi byla vražda a vydírání se 3 %.

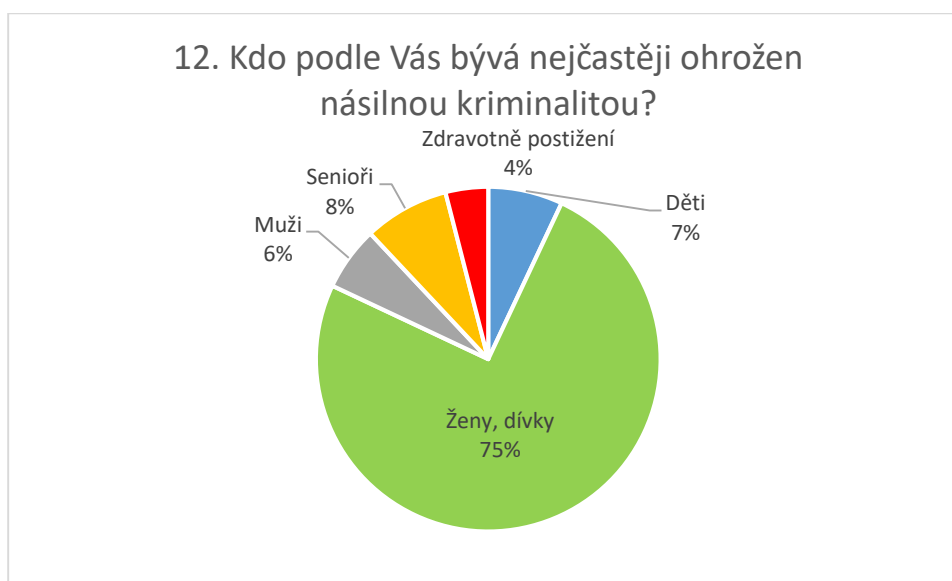
Graf 17 - otázka č. 11

Tato otázka se zabývá tím, z jakého zdroje respondenti nejvíce slýchají o násilné kriminalitě. Více než polovina odpověděla, že za hlavní zdroj považují televizi (56 %) a druhý nejčastější zdroj je internet (38 %), 2 % respondentů se pak nejčastěji o násilné kriminalitě dozvídá z novin a rádia. 4 % respondentů neslýchá o násilné kriminalitě nikde.

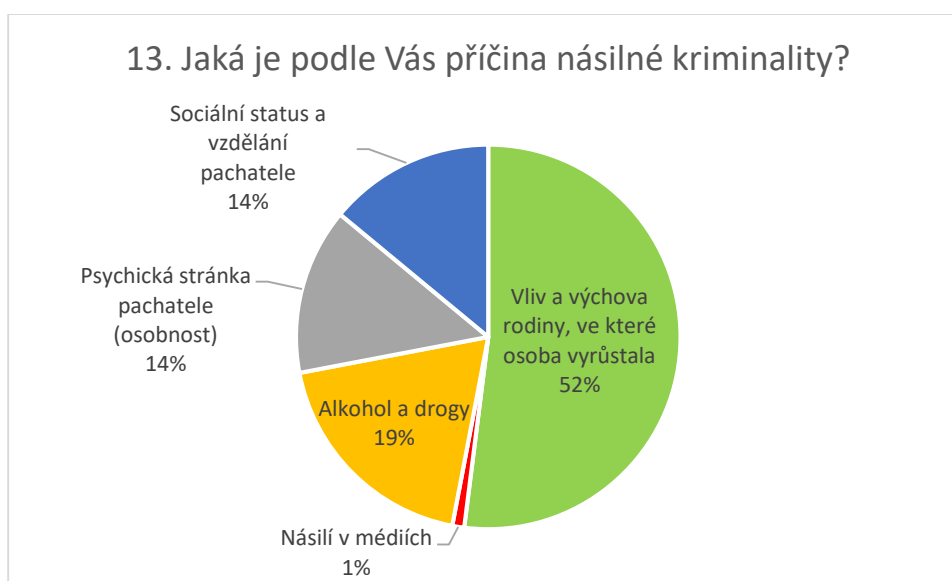

Graf 18 - otázka č. 12

Otázka číslo dvanáct zjišťovala, jaká skupina lidí je podle respondentů nejvíce ohrožena násilnou kriminalitou. Drtivá většina (75 %) si myslí, že ženy a dívky jsou ohroženy nejvíce. Další odpovědi už jsou procentuálně menší než 10 %.

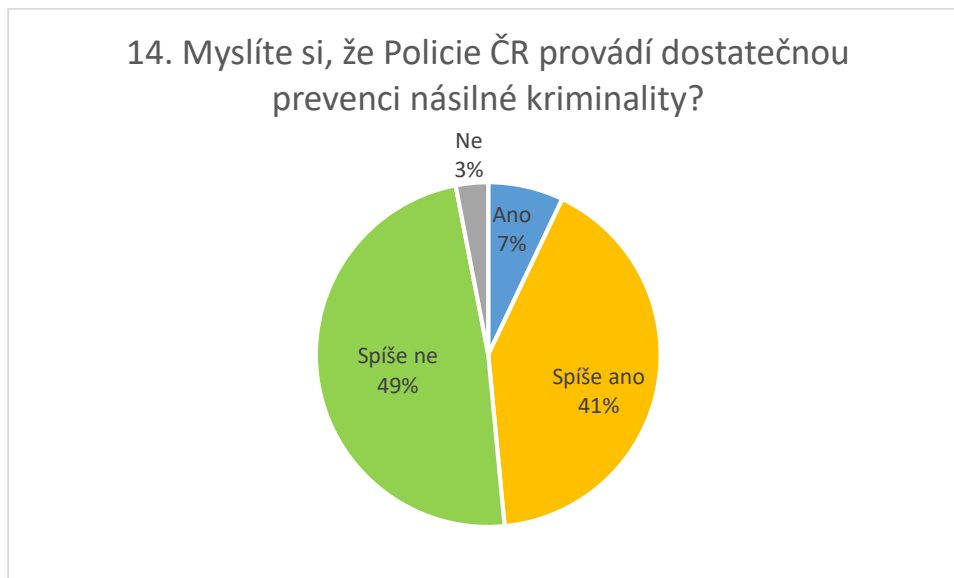
Graf 19 - otázka č. 13

Třináctá otázka zjišťovala, co si lidé myslí o příčinách násilné kriminality. Více než polovina odpovídajících si myslí, že za násilnou kriminalitu může vliv a výchova rodiny, ve které pachatel vyrůstal. Druhá nejčastější odpověď příčiny násilné kriminality se týkala nadužívání alkoholu a drog. Možnost sociálního statusu a vzdělání pachatele zvolilo 14 % respondentů. Stejně procento respondentů pak zvolilo i psychickou stránku

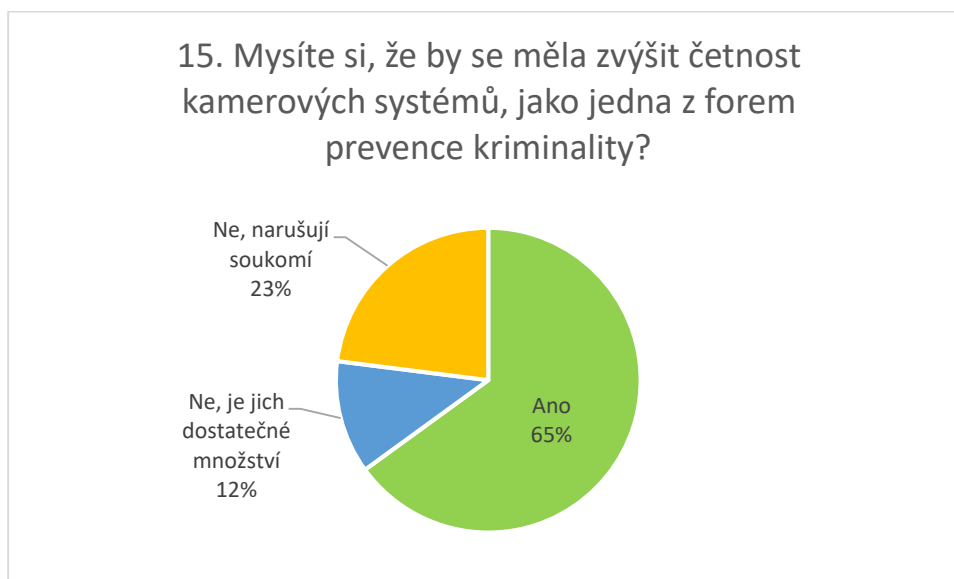
pachatele. Pouze 1 % respondentů si myslí, že příčina této kriminality souvisí s násilím v médiích.

Graf 20 - otázka č. 14

Čtrnáctá otázka se týkala názoru na prevenci násilné kriminality. Z grafu je patrné, že počet respondentů, kteří jsou spokojeni s prevencí kriminality, je skoro stejně jako těch, kteří spokojeni nejsou. 49 % respondentů zvolilo odpověď spíše ne, 3 % určitě ne. Respondentů, kteří jsou spíše spokojení, je 41 % a určitě spokojených je 7 %.

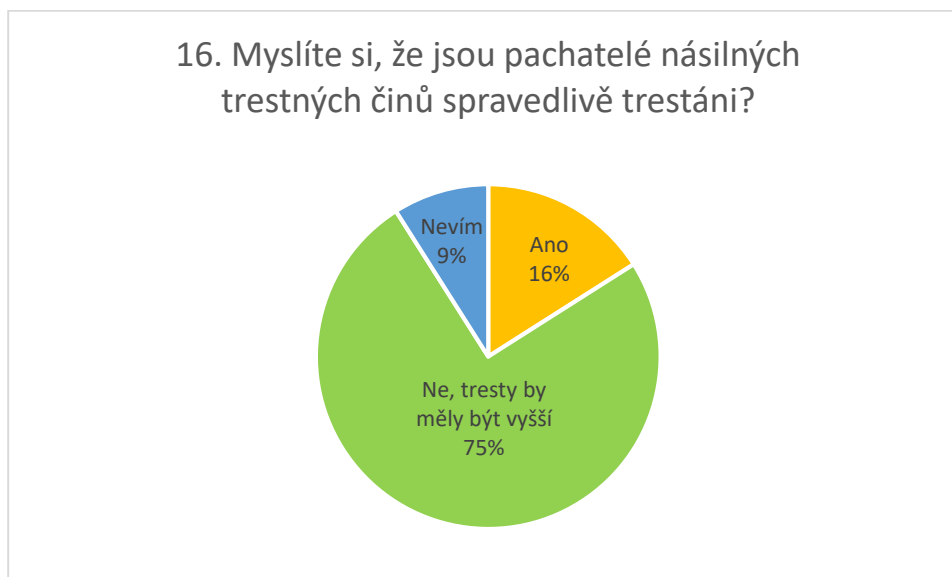
Graf 21 - otázka č. 15

Otázka číslo patnáct se týkala kamerových systémů. Na otázku, zda by se měla zvýšit četnost kamerových systémů, odpovědělo 65 % respondentů kladně. 23 % respondentů si myslí, že by se počet kamerových systémů zvyšovat neměl, jelikož

narušují soukromí a 12 % respondentů tvrdí, že je kamerových systémů dostatečné množství.

Graf 22 - otázka č. 16

Šestnáctá otázka se týkala názoru na tresty za násilné činy. Nejvíce respondentů odpovědělo, že by tresty měly být vyšší, a to přesně 75 % odpovídajících. Těch, kteří si myslí, že pachatelé jsou spravedlivě trestáni, je 16 %. Respondentů, kteří nevěděli jak odpovědět, je 9%. Možnost, že by tresty měly být nižší, nezvolil nikdo.

Graf 23 - otázka č. 17

V této otázce měli respondenti odpovědět, jaký kraj je podle nich nejvíce zatížen násilnou kriminalitou. Nejvíce respondentů (35) označilo hlavní město Praha, druhá nejčastější odpověď je kraj Středočeský (24) a třetím krajem, který je podle respondentů

nejvíce zatížen násilnou kriminalitou, je kraj Ústecký (16). Další kraje, které odpovídající vybrali, jsou kraj Moravskoslezský (10), Jihočeský (8), Zlínský (1) a Vysočina (1). Pět odpovídajících nedokázalo posoudit.

7.2 Zhodnocení dotazníkového šetření

Praktická část, která byla realizována prostřednictvím dotazníkového šetření, měla za úkol zjistit povědomí lidí o násilné kriminalitě. Dotazník zodpověděla většina žen, dominantní věková kategorie byla 18 – 25 let, počet respondentů, kteří bydlí na vesnici, byl stejný jako těch, kteří bydlí ve městě. Převážná většina se cítí v místě svého bydliště bezpečně. S násilnou kriminalitou se osobně setkalo 22 % respondentů. Pachatele násilného činu zná 48 % a oběť 58 % respondentů. Tři čtvrtiny respondentů si myslí, že počet násilných trestných činů stoupá. Není se čemu divit, vždyť média každodenně přicházejí se zprávami o násilnostech a to vyvolává v každém z nás pocit, že se násilné trestné činy páchají ve velké míře, což neodpovídá skutečnosti. Dle policejních statistik počet násilných trestných činů od roku 2005 kleslá, a to až o třetinu.

Na otázku, který násilný trestný čin je páchán nejčastěji, zvolilo 37 % respondentů loupež, 30 % respondentů týrání osoby žijící ve společném obydlí a 27 % respondentů úmyslné ublížení na zdraví. Jak je patrné z dotazníkového šetření, domácí násilí je velmi diskutabilní téma. Potvrzuje to fakt, že značné procento obyvatel považuje trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí za běžný, přičemž policejní statistiky toto vyvracejí. Tato skutečnost však může značit i jistou latenci tohoto trestného činu.

V dotazníkovém šetření drtivá většina označila za nejvíce ohroženou skupinu násilné kriminality ženy a dívky. Dle mého názoru je rizikovou skupinou i Romská část obyvatelstva, díky narůstající nesnášenlivosti k této menšině. Je zarážející, že nikdo z respondentů tuto variantu neuvedl.

Aby mohl stát účinně bojovat proti násilné kriminalitě, je důležité věnovat pozornost příčinám páchání těchto činů. Na otázku, jaká je hlavní příčina násilné kriminality, 52 % respondentů odpovědělo vliv a výchova rodiny, ve které osoba vyrůstala. Druhá nejčastější odpověď se týkala nadužívání alkoholu a drog. V povědomí lidí tedy převládá názor, že za násilnou kriminalitu může výchova rodiny a nadužívání alkoholu a návykových látek, které v lidech vzbuzují agresi.

Dotazník také zjišťoval názor na prevenci násilné kriminality. Podle výsledků dotazníkového šetření je společnost rozdělena na dvě části. První polovina Policii ČR a

státu důvěřuje, je spokojena s prevencí násilné kriminality, a tudíž se cítí více v bezpečí než druhá skupina, která Policii ČR nedůvěřuje. Otázku, která se týká kamerových systémů, jsem do svého dotazníkového šetření zahrnula proto, neboť si myslím, že toto téma je mezi lidmi velmi diskutované. Na jednu stranu se zde odráží ochrana osobního soukromí a na druhé straně využitelnost kamerových systémů pro zjišťování a objasňování trestné činnosti. Dle dotazníkového šetření v povědomí lidí převládá kladné využití a nadpoloviční většina se přiklání k rozšíření kamerových systémů.

V dnešní době se nejenom v médiích setkáváme s faktem, že jsou občané nespokojeni s tresty, které jsou pachatelům ukládány za spáchání násilného trestného činu. Toto dokazuje i moje dotazníkové šetření, kde drtivá většina respondentů uvádí, že by pachatel měl dostat vyšší trest.

ZÁVĚR

Hlavním cílem bakalářské práce bylo zpracovat ucelené informace o násilné kriminalitě, charakterizovat základní pojmy týkající se této problematiky a zaměřit se na fenomenologii, etiologii a kontrolu násilné kriminality. Tohoto cíle bylo dosaženo v teoretické části práce analýzou odborné právní, kriminologické a také psychologické literatury. Vedlejším cílem práce bylo zjistit index násilné kriminality v České republice a porovnat jej s indexem násilné kriminality v Jihočeském kraji. Toho bylo dosaženo v kapitole s názvem Fenomenologie násilné kriminality díky analýze statistických dat Policie ČR.

První dvě kapitoly se zaměřily na teoretický úvod do problematiky násilné kriminality. Jsou zde charakterizovány pojmy, které se vyskytují v celé bakalářské práci, zejména kriminologie, kriminalita, násilí a agrese. Dále se práce věnuje násilné kriminalitě jako takové, její charakteristice, vysvětlením, proč se jedná o nejzávažnější kriminalitu a jejímu právnímu zakotvení v právním řádu České republiky. Jelikož trestní zákoník neuvádí násilné trestné činy jako ucelenou skupinu, vytvořila jsem přehled těchto činů napříč všemi hlavami trestního zákoníku.

Kapitola s názvem Fenomenologie násilné kriminality se věnovala zejména popisu a porovnáváním stavu, indexu a struktury násilné kriminality pro rok 2017 v celé České republice a v Jihočeském kraji a dále popisu dynamiky násilné kriminality za období 2005-2017. Statistiky uvádí, že v ČR bylo v roce 2017 zjištěno celkem 13 672 násilných trestných činů s objasněností necelých 72 % a v Jihočeském kraji bylo registrováno 924 násilných trestných činů s objasněností 78 %. Mezi nejčastěji páchané násilné činy patří úmyslné ublížení na zdraví, nebezpečné vyhrožování a porušování domovní svobody. Stav násilné kriminality byl nejvyšší v kraji Moravskoslezském, v hlavním městě Praze a v kraji Ústeckém. Zatímco stav kriminality nám říká, kolik bylo registrováno trestných činů v konkrétním kraji, index kriminality nám ukazuje, jak jsou jednotlivé kraje zatížené kriminalitou, je to tudíž mnohem kvalitnější ukazatel. Násilnou kriminalitou je nejvíce zatížen kraj Moravskoslezský, Ústecký a Karlovarský. Index násilné kriminality Jihočeského kraje je vyšší než index celé České republiky, ale nevykazuje závažnější rozdíl. Co se týká nejčastěji páchaných činů, Jihočeský kraj má vyšší index u úmyslného ublížení na zdraví, nebezpečného vyhrožování a vydírání, trestný čin porušování domovní svobody má indexy shodné a vyšší celorepublikový index násilné kriminality má trestný čin loupeže. Dynamika kriminality má od roku 2005

sestupnou tendenci, kromě let 2007, 2010, 2011 a 2013, kdy se počet kriminálních případů mírně zvýšil a klesající tendence se mírně pozastavila. Rok 2017 má v pozorovaném období nejnižší stav násilné kriminality. To značí, že se násilná kriminalita páchá čím dál tím méně.

Kapitola Etiologie násilné kriminality se zabývá příčinami násilných trestných činů. Těchto příčin je nespočet, ale v průběhu historie se do popředí dostaly zejména tři hlavní teorie, a to biologická, psychologická a socio-kulturní. Tato kapitola se jimi zabývá a blíže je specifikuje. Biologická teorie říká, že se lidé jako zločinci již rodí a můžeme je rozeznat díky fyziologickým zvláštnostem. Psychologická teorie naopak příčiny kriminality hledá v osobnosti pachatele. Socio-kulturní teorie hledá příčiny páchání kriminality ve společenských faktorech, kterými mohou být společenská třída, vzdělání, rasa, apod. V neposlední řadě práce také uvádí další důležité skupiny příčin kriminality, vliv rodiny a vliv norem chování platných ve společnosti.

Nejobsáhlejší kapitola s názvem Kontrola násilné kriminality se zabývá právě kontrolou kriminality, jejíž cíl je udržet kriminalitu v určitých mezích, které jsou pro společnost přijatelné. Tvoří ji dvě strategie, represe a prevence kriminality. První podkapitola je věnována trestní represi, charakterizuje ji a zaměřuje se především na trest, jeho účel a funkci. Jelikož většina násilných trestných činů spadá do kategorie zločinů a některé dokonce do zvlášť závažných zločinů, za spáchání těchto trestných činů stále převládá uložení trestu odnětí svobody, vzhledem k jejich závažnosti nelze uložit alternativní trest ani odklon v trestním řízení (vyjma přečinů). Druhá podkapitola se zabývá prevencí kriminality, její charakteristikou a základním rozdělením. Na základě cílových objektů rozlišujeme prevenci na sociální, situační a viktimologickou, podle stadia vývoje kriminálního problému na prevenci primární, sekundární a terciální.

Dotazníkové šetření mělo za úkol zjistit povědomí lidí o násilné kriminalitě. Otázky se týkaly toho, zda se lidé cítí bezpečně, jaký je jejich názor na stav, strukturu, dynamiku násilné kriminality, jaká příčina může za násilné chování a také jak jsou respondenti spokojeni s prevencí kriminality. Z dotazníkového šetření vyplývá, že převážná většina respondentů se cítí v místě svého bydliště bezpečně, i přesto, že se 22% respondentů osobně setkalo s násilnou kriminalitou a 48 % zná pachatele a 58 % obětí. Také převládá názor, že počet násilných trestných činů stoupá. Tomuto faktu se nemůžeme divit, jelikož nás média každodenně zavalují zprávami o násilnostech, a to přirozeně ve společnosti vyvolává pocity, že se násilná kriminalita páchá ve velké míře.

Respondenti se domnívají, že nejčastěji páchané násilné trestné činy jsou loupež a týrání osoby žijící ve společném obydlí. Tento trestný čin byl však z vybraných trestných činů v dotazníku páchán nejméně, což může značit latenci domácího násilí. V povědomí lidí převládá názor, že za násilnou kriminalitu může výchova rodiny a nadužívání alkoholu a návykových látek, které v lidech vzbuzují agresi. Polovina respondentů si myslí, že Policie ČR provádí dostatečnou prevenci kriminality, druhá polovina vnímá tuto otázku negativně. Dotazníkové šetření také zjišťovalo názor na kamerové systémy, neboť se zde odráží na jedné straně ochrana osobního soukromí a na straně druhé využitelnost kamer pro zjišťování a objasňování trestné činnosti. V povědomí lidí však převládá kladné využití a nadpoloviční většina se přiklání k rozšíření kamerových systémů.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. ČERMÁK, I. *Lidská agrese a její souvislosti*. Žďár nad Sázavou : Fakta, 1998. 204 s. ISBN 80-902614-1-8.
2. ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní psychologie*. Plzeň : Aleš Čeněk s.r.o., 2006. 320 s. ISBN 978-80-7380-581-4.
3. DIANIŠKA, G., a kol. *Kriminológia*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. 326 s. ISBN 978-80-7380-198-4.
4. HOLCR, K., a kol. *Kriminologie*. Praha : Leges, 2009. 190 s. ISBN 978-80-8721-227-1.
5. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. 6. vydání. Praha : Leges, 2017. 976 s. ISBN 978-80-7502-236-3.
6. KARABEC, Z. ed. *Restorativní justice. Sborník příspěvků a dokumentů*. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003. 146 s. ISBN 80-7338-021-8.
7. KUČHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha : C. H. Beck, 2005. 544 s. ISBN 80-7179-813-4.
8. MAREŠOVÁ, A., HAVEL, R., MARTINKOVÁ, M., TAMCHYNA, M. *Násilná kriminalita v nejisté době*. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. 142 s. ISBN 978-80-7338-149-3.
9. NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 2. vyd. Praha : ASPI Publishing, 2004. 451 s. ISBN 80-7357-026-2.
10. PONĚŠICKÝ, J. *Agrese, násilí a psychologie moci*. Praha : Triton, 2004. 226 s. ISBN 80-7254-593-0.
11. SPURNÝ, J. *Psychologie násilí. O psychologické podstatě násilí, jeho projevech a způsobech psychologické obrany proti němu*. Praha : Eurounion, 1996. 134 s. ISBN 80-85858-30-4.
12. STAŇKOVÁ, L., ŠČERBA, F., VICHLENDÁ, M. *Násilná kriminalita*. Praha : Leges, 2014. 263 s. ISBN 978-80-7502-069-7.
13. SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň : Aleš Čeněk s.r.o., 2012. 292 s. ISBN 978-80-7380-389-6.
14. SVATOŠ, R. *Základy kriminologie a prevence kriminality*. České Budějovice : VŠERS o.p.s., 2009. 116 s. ISBN 978-80-86708-81-2.
15. SVATOŠ, R. *Kriminologie ve světle nového trestního zákoníku*. České Budějovice : VŠERS o.p.s., 2010, 176 s. ISBN 978-80-86708-21-8.

16. TOMÁŠEK, J. *Úvod do kriminologie, Jak studovat zločin*. Praha : Grada Publishing, 2010. 214 s. ISBN 978-80-247-2982-4.
17. ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*, díl 1. Obecná část. Praha : Policejní akademie ČR. 1994. 100 s.
18. ZOUBKOVÁ, I. a kol. *Kriminologický slovník*. Plzeň : Aleš Čeněk, s.r.o., 2011. 251 s. ISBN 978-80-7380-312-4.
19. ZOUBKOVÁ, I., MOULISOVÁ, M. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha : Armex Publishing s.r.o., 2004. 148 s. ISBN 80-86795-05-5.

Elektronické zdroje

1. *Czso.cz* : Český statistický úřad. Počet obyvatel v obcích k 1. 1. 2017. [online]. [cit. 20. března 2018]. Dostupné z WWW : <<http://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-k-112017>>.
2. *Policie.cz* : Policie České republiky. Statistické přehledy kriminality. [online]. [cit. 20. března 2018]. Dostupné z WWW : <<http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>>.

Legislativní dokumenty

1. ČESKO. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11/2009. Dostupný také z: <http://https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>.

Seznam tabulek a grafů

Tabulka 1 - Stav násilné kriminality v ČR v roce 2017	23
Tabulka 2 - Stav násilné kriminality v Jihočeském kraji v roce 2017	24
Tabulka 3 - Porovnání indexu násilné kriminality ČR a Jihočeského kraje	27
Tabulka 4 - Index násilné kriminality v jednotlivých krajích	29
Graf 1 - Přehled násilné kriminality v jednotlivých krajích.....	26
Graf 2 - Struktura kriminality ČR	30
Graf 3 - Struktura násilné kriminality v ČR v roce 2017	31
Graf 4 - Struktura násilné kriminality v Jihočeském kraji v roce 2017	32
Graf 5 - Dynamika násilné kriminality	33
Graf 6 - Vývoj nejzávažnějších násilných činů od roku 2005 do 2017	34
Graf 7 - otázka č. 1	51
Graf 8 - otázka č. 2	52
Graf 9 - otázka č. 3	52
Graf 10 - otázka č. 4	53
Graf 11 - otázka č. 5	53
Graf 12 - otázka č. 6	54
Graf 13 - otázka č. 7	54
Graf 14 - otázka č. 8	55
Graf 15 - otázka č. 9	55
Graf 16 - otázka č. 10	56
Graf 17 - otázka č. 11	56
Graf 18 - otázka č. 12	57
Graf 19 - otázka č. 13	57
Graf 20 - otázka č. 14	58
Graf 21 - otázka č. 15	58
Graf 22 - otázka č. 16	59
Graf 23 - otázka č. 17	59

Přílohy

Příloha I: Dotazník

Dobrý den,

jmenuji se Monika Rusňáková a jsem studentkou 3. ročníku Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích. Píši bakalářskou práci na téma Násilná kriminalita a její příčiny v České republice a Jihočeském kraji. Prosím o vyplnění následujícího dotazníku, kterým mi velmi pomůžete při zpracování mé bakalářské práce. Dotazník je anonymní a získané informace použiji pouze pro svou práci. Předem děkuji za ochotu.

1. Jaké je Vaše pohlaví?

- a) Žena
- b) Muž

2. Kolik Vám je let?

- a) 18 – 25
- b) 26 – 35
- c) 36 – 50
- d) 51 a více

3. Kde bydlíte?

- a) Město
- b) Vesnice

4. Cítíte se v místě svého bydliště bezpečně?

- a) Ano
- b) Ne

5. Bojíte se o své děti?

- a) Ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Ne
- e) Nemám děti

6. Máte osobní zkušenost s násilnou kriminalitou?

- a) Ano
- b) Ne

7. Znáte osobu z vašeho okolí, která byla trestána za násilný trestný čin?

- a) Ano
- b) Ne

8. Znáte osobu z vašeho okolí, která se stala obětí násilného trestného činu?

- a) Ano
- b) Ne

9. Myslíte si, že počet násilných trestných činů stoupá?

- a) Ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Ne

10. Který z násilných trestných činů je podle Vás páchan nejčastěji?

- a) Vražda
- b) Loupež
- c) Úmyslné ublížení na zdraví
- d) Vydírání
- e) Týrání osoby žijící ve společném obydlí

11. Ze kterého zdroje nejčastěji slýcháte o násilné kriminalitě?

- a) Televize, internet
- b) Noviny
- c) Škola
- d) Domov
- e) Nikde

12. Kdo podle Vás bývá nejčastěji ohrožen násilnou kriminalitou?

- a) Ženy, dívky
- b) Muži

- c) Děti
- d) Senioři
- e) Zdravotně postižení
- f) Romové
- g) Homosexuálové

13. Jaká je podle Vás nejčastější příčina násilné kriminality?

- a) Vliv a výchova rodiny, ve které osoba vyrůstala
- b) Násilí v médiích
- c) Alkohol a drogy
- d) Psychická stránka pachatele (osobnost)
- e) Chování oběti
- f) Sociální status a vzdělání pachatele

14. Myslíte si, že Policie ČR provádí dostatečnou prevenci násilné kriminality?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Spíše ano
- d) Spíše ne

15. Považujete násilnou kriminalitu za aktuální problém?

- a) Ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Ne

16. Myslíte si, že jsou pachatelé násilných trestných činů spravedlivě trestáni?

- a) Ano
- b) Ne, tresty by měly být vyšší
- c) Ne, tresty by měly být nižší
- d) Nevím

17. Jaký kraj je podle Vás nejvíce zatížen násilnou kriminalitou?